

سید جمال الدین افغاني پوهنتون
کمپیوټر ساینس پوهنځی
سافټویر انجینرینګ خانګه

د سید جمال الدین افغاني پوهنتون پر زده کړه یز سیستم باندې د ChatGPT اغېزې

څیړونکي:

وقارالله رحمت زی

عمر اخنداڼه

Ketabton.com

دغه پایلیک د کمپیوټر ساینس د لېسانس سند د غوښتنو د پوره کولو په موخه وسپارل شو.

لارښود استاد: پوهنیار ذاکرالله عزام

کال: ۱۴۰۴ هـ. ش / ۱۴۴۷ هـ. ق

Sayed Jamaluddin Afghani University
Faculty of Computer Science
Department of Software Engineering

The Impact of ChatGPT on the Learning System at
Sayed Jamaluddin Afghani University

By

Weqarullah Rahmatzai

Omar Akhundzada

Supervisor: Teacher Assistant Zakirullah Ezam

Year: 2025 AD

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ژمنلیک

مونږ تائیدو چې دا مونوگراف (د سیدجمال الدین افغانی پوهنتون پر زده کړه یز سیستم باندې د ChatGPT اغېزې) پرته له ورکړل شویو اخځلیکونو زموږ د مطالعې پایله ده او له هر ډول علمي او ادبي سرقت څخه پاک دی.

درنښت

۱. محصل نوم: وقار الله (رحمت زی)
لاسلیک: (.....)
۲. محصل نوم: عمر (اخذزاده)
لاسلیک: (.....)

منلیک

دا چې مور څلور کلنه د لېسانس دوره پای ته ورسوله او په دغه دوره کې د زیات شمېر ستونزو سره مخ شو، خو د لوی خدای (ج) شکر گزار یو چې مور ته یې حوصله، صبر، زغم او تر دې ځایه د رارسېدو وړتیا راوېخېښله، تر څو د لېسانس دوره سرته ورسوو او د پوهنځي د ادارې لخوا په راسپارل شوې موضوع کې څېړنه (Research) او د هغه څخه دفاع ترسره کړو.

تر څنگ یې د کورنۍ، خپلوانو څخه مننه کوو چې ددې څلور کلنې دورې پرمهال یې مالي او ځاني ملاتړ را سره وکړ، د کمپیوټر ساینس پوهنځي د ټولو استادانو څخه مننه کوو چې په دغه څلورکلنه دوره کې یې زموږ هرې پوښتنې ته په ورین تندي ځواب ویلی دی. د الله تعالی له دربار څخه ورته د ژوند په ټولو چارو کې د بریالیتوب غوښتونکي یو. او همدارنگه د لارښود استاد پوهنیار ذاکرالله «عزام» څخه یوه نړۍ مننه چې ددغې څېړنې په ترسره کولو یې پوهه کړو، دالله تعالی له درباره ورته د ژوند په ټولو چارو کې د بریالیتوب غوښتونکي یو.

درنښت

تایید پایه

زه تاییدوم چپی ما دغه مونوگراف ولوست او زما له نظره د لېسانس سند د ترلاسه کولو لپاره کافي دی.

درنښت

د لارښود استاد نوم: پوهنیار ذاکرالله "عزام"

لاسلیک:

د ثبت گڼه او نیټه: ۱۴۰۴/ /

د څانگې آمر: پوهنیار عبدالباري "رودوال"

لاسلیک:

د ثبت گڼه او نیټه: ۱۴۰۴/ /

د پوهنځي رئیس: پوهنیار ذاکر الله "عزام"

لاسلیک:

د ثبت گڼه او نیټه: ۱۴۰۴/ /

د علمي څېړنو او مجلې معاونیت: پوهندوی دوکتور سیداصغر "هاشمي"

لاسلیک:

د ثبت گڼه او نیټه: ۱۴۰۴/ /

ډالی

خپلو محترمو والدينو گران پلارجان او مورجانې ته چې زموږ د تعليم او تربیې په برخه کې يې نه سترې کيدونکې هلې ځلې او کوبښونې کړي دي. د پوهنځي محترمې ادارې او د قدر وړ استادانو او په خاص ډول خپل لارښود استاد ته چې له برکته يې مونږ وکولای شول دغه څېړنه ترسره کړو او هر هغه چاته دې دا پايلیک ډالی وي، چې په مالي او روحي بڼه يې زموږ ملاتړ کړی دی.

لنډيز (Abstract)

دا څېړنه د سيد جمال الدين افغاني پوهنتون د زده کړيز سيستم پر بهير د مصنوعي څيرکتيا (AI) د يوې مهمې عصري وسيلې، ChatGPT، اغېزې ارزولي دي. څېړنه کې هڅه شوي ده چې د محصلينو، استادانو او متخصصينو له تجربو، ليدلورو او نظرونو څخه په استفادې دا واضحه کړي چې دا نوې ټيکنالوژي د تعليم کيفيت، تدريسي-ميتودونو، فکري ځواک، او خلقيت پر ارتقا څه ډول اغېز لري. ChatGPT د مصنوعي ذکاوت يو ژبني ماډل دی چې د طبيعي ژبې له لارې د معلوماتو چمتو کولو، نظري تفسير، او انفرادي روزنې لپاره کارېږي. خو دا پوښتنه چې دا وسيله بايد د تدریس او زده کړې رسمي برخه وگرځي، که يوازې يوه مرستندويه سرچينه پاتې شي، تر اوسه لا بحث ته اړتيا لري.

دا څېړنه د کيميايي تحليل پر بنسټ ولاړه ده، چې د پوهنتون له بېلابېلو پوهنځيو څخه د محصلينو او استادانو پوښتنليکونه ځواب شوي دي، احصايوي تحليل پرې شوی، او عملي مشاهداتو ولاړ علمي استنتاج يې وړاندې کړی دی. د پوښتنليکونو پايلې ښايي چې تر ډېره ChatGPT د پوهنتون په تعليمي فضا کې پوره پېژندل شوی او گڼ شمېر محصلين يې په فعاله توگه کاروي.

خو څېړنه پر دې هم ټينگار کوي چې دا وسيله يوازې هغه وخت اغېزمنه تمامېدلای شي، چې د فکر کولو له پروسې سره مرستندويه وکارول شي، نه دا چې د انساني پوهاوي، تحليل يا انتقادي تفکر ځای ونيسي. د مطالعې له مخې، که چېرې له ChatGPT څخه بې حده تکیه وشي، نو دا خطر شته چې د زده کوونکو ذهني خپلواکي، تخليقي پوهه، او علمي صداقت زيانمن شي. د همدې لپاره، دغه څېړنه د دې ډول وسايلو لپاره د علمي ادارو له خوا د مشخصو، روڼو او مسؤولانه پاليسيو جوړول يو بنسټيز ضرورت بولي.

پايلې دا هم ښايي چې د ChatGPT کارونه کولی شي د تدریس چاپيريال بدل کړي زده کوونکي چټک فېدبک تر لاسه کوي، درسي مواد شخصي کېږي، د استادانو وخت سپمېږي، او د معلوماتو له محدود چاپيرياله د خلاص لاسرسي فرصت برابرېږي. خو دا گټه هغه وخت دايمي اغېزه لري، چې د اخلاقي چوکاټ، فکري روزنې او علمي لارښوونو په موجوديت کې ترسره شي. څېړنه ښيي چې د استادانو او محصلينو يو لوی اکثریت باور لري چې دا وسيله د تدريسي-بهير کيفيت لوړوي، خو د خطرونو د کمولو لپاره بايد د تدریس دوديز اصول سره مل وکارول شي، نه دا چې هر څه د ټکنالوژي ذکاوت ته وسپارل شي.

کلیدي کلمې: ChatGPT، زده کړه يز سيستم، اغيزي، پوهنتون.

مخ

عنوان

لومړی څپرکی

- 1 ..... ۱.۱ پیژندنه
- 1 ..... ۲.۱ د څېړنې ستونزه
- 2 ..... ۳.۱ د څېړنې ارزښت
- 2 ..... ۴.۱ د څېړنې موخې
- 2 ..... ۵.۱ د څېړنې پوښتنې

دویم څپرکی

- 3 ..... ۱.۲ تېرو لیکنو ته کتنه (Literature Review)
- 3 ..... ۲.۲ د زده کړو پر کیفیت باندې د ChatGPT اغېزې
- 3 ..... ۲.۳ د زده کړې ملاتړ
- 3 ..... ۴.۲ عصري تدریس
- 3 ..... ۲.۵ د محصلینو پر زده کړې باندې د ChatGPT مثبتو او منفي اغېزو تحلیل
- 4 ..... ۲.۷ ChatGPT د زده کړې کیفیت ښه کوي او که زیان ورته رسوي
- 4 ..... ۲.۸ د زده کړو په برخه کې د ChatGPT اغېزې څه دي
- 5 ..... ۲.۹ د ChatGPT پواسطه زده کړو ته داستادانو او محصلینو هڅونه
- 5 ..... ۲.۱۰ پر زده کړو باندې د ChatGPT اغېزې: ننگونې او فرصتونه
- 5 ..... ۲.۱۱ ChatGPT اغېزې زده کوونکو د علمي لیکلو مهارتونو باندې
- 6 ..... ۲.۱۲ په لوړو زده کړو کې د ChatGPT اغېزې
- 6 ..... ۱۳.۲ ChatGPT په صنف کې

۲.۱۳ د تدریس او زده کړې په برخه کې د (ChatGPT) کارول: فرصتونه او چیلنجونه 7

۲.۱۴ د ChatGPT اغېزې په ذهن او حافظه باندې 7

دریم څپرکی

۱.۳ د څېړنې تگلاره (Research Methodology) 8

۲.۳ د څېړنې د تگلارې پیژندنه 8

۳.۳ د معلوماتو راټولول 9

۴.۳ د ځوابونو تحلیل 10

۵.۲ لنډیز 10

څلورم څپرکی

موندنې 11

۱.۴ پیژندنه 11

۲.۴ د محصلینو برخه 11

۳.۴ د استادانو د پوښتنلیک برخه: 21

پنځم څپرکی

مناقشه (Conclusion) 36

شپږم څپرکی

نتیجه گیری 38

وړاندیزونه 39

ماخذونه 40

د شکلونو لړ لیک

مخ	عنوان
11	(۱.۴) شکل: د ۱ پوښتنې تحليلي چاپ
12	(۲.۴) شکل: د ۲ پوښتنې تحليلي چاپ
12	(۳.۴) شکل: د ۳ پوښتنې تحليلي چاپ
14	(۴.۴) شکل: د ۴ پوښتنې تحليلي چاپ
15	(۵.۴) شکل: د ۵ پوښتنې تحليلي چاپ
15	(۶.۴) شکل: د ۶ پوښتنې تحليلي چاپ
16	(۷.۴) شکل: د ۷ پوښتنې تحليلي چاپ
16	(۸.۴) شکل: د ۸ پوښتنې تحليلي چاپ
17	(۹.۴) شکل: د ۹ پوښتنې تحليلي چاپ
17	(۱۰.۴) شکل: د ۱۰ پوښتنې تحليلي چاپ
19	(۱۲.۴) شکل: د ۱۲ پوښتنې تحليلي چاپ
19	(۱۳.۴) شکل: د ۱۳ پوښتنې تحليلي چاپ
20	(۱۴.۴) شکل: د ۱۴ پوښتنې تحليلي چاپ
21	(۱.۴) شکل: د ۱ پوښتنې تحليلي چاپ
22	(۲.۴) شکل: د ۲ پوښتنې تحليلي چاپ
23	(۳.۴) شکل: د ۳ پوښتنې تحليلي چاپ

- 24 ..... شکل: د ۴ پوښتنې تحليلي چاپ
- 25 ..... شکل: د ۵ پوښتنې تحليلي چاپ
- 26 ..... شکل: د ۶ پوښتنې تحليلي چاپ
- 26 ..... شکل: د ۷ پوښتنې تحليلي چاپ
- 27 ..... شکل: د ۸ پوښتنې تحليلي چاپ
- 28 ..... شکل: د ۹ پوښتنې تحليلي چاپ
- 29 ..... شکل: د ۱۰ پوښتنې تحليلي چاپ
- 30 ..... شکل: د ۱۱ پوښتنې تحليلي چاپ
- 31 ..... شکل: د ۱۲ پوښتنې تحليلي چاپ
- 32 ..... شکل: د ۱۳ پوښتنې تحليلي چاپ
- 33 ..... شکل: د ۱۴ پوښتنې تحليلي چاپ
- 34 ..... شکل: د ۱۵ پوښتنې تحليلي چاپ

د جدولونو لړ ليک

- 34 ..... (۱,۴) اول جدول

لومړی څپرکی

۱.۱ پیژندنه

مصنوعي ذکاوت چې د کمپیوټر ساینس پوهنځي مهمو څانگو څخه دی. نوموړې ټکنالوژۍ ورځ په ورځ پرمختګ وکړ نو په ۲۰۱۵ م کال کې دنړۍ دوه مشهورو اشخاصو هر یو ایلان ماسک او سام آلتمن د داسې څپرک سیستم د رامنځته کولو نظریه درلوده چې دانسان په څیر حافظه ولري نو د اوو (۷) کلونو په تیریدو سره یې داسې څپرک سیستم جوړ کړ چې دټکنالوژي په برخه کې یې یو لوی انقلاب رامنځته کړ. دوی په خپله هڅه کې کامیاب شو او د ChatGPT په نوم اپلیکشن یې جوړ کړ. ChatGPT چې د (Open AI) کمپنۍ لخوا جوړ شوی دی اوس ددې کمپنۍ آجرايوي ریس سام آلتمن وټاکل شو. په دې وروستیو کلونو کې مصنوعي ذکاوت د زده کړې په برخه کې لوې بدلونونه رامنځته کړي دي ChatGPT چې د ژبې ماډل پر بنسټ جوړ شوی، د زده کوونکو، ښوونکو او څېړونکو لپاره د زده کړې یو مهمه و سیله ګرځېدلې ده. دا و سیله د معلوماتو چمتو کولو، ستونزو حلولو، نظریاتو روښانه کولو او د زده کړې موادو ساده کولو کې مرسته کوي. (Open AI)

په کونړولایت، په ځانګړې توګه په سیدجمال الدین افغاني پوهنتون کې، چې د تعلیمي منابعو محدودیتونه لري، ChatGPT کولی شي د زده کړو لاسرسي ته وده ورکړي، خو د دې ټکنالوژۍ اغېزې لاهم په بشپړ ډول نه دي څېړل شوي، دا څېړنه به وښايي چې ChatGPT د زده کړې پر کیفیت، زده کوونکو د فکر کولو مهارتونو، او د معلوماتو د درک پر بهیر څه اغېزې لري.

۲.۱ د څېړنې ستونزه

ChatGPT د پراخه کارونې سره اړینه ده چې ددې ټکنالوژۍ اغېزې پر زده کړو باندي ښه وڅېړل شي.

په سیدجمال الدین افغاني پوهنتون کې، زده کوونکي له ګڼو ستونزو سره مخ دي، لکه د کیفیت لرونکو درسي موادو محدودیت، او د زده کړې دودیزې طریقې، دا څېړنه به وښايي چې آیا ChatGPT د دې ستونزو لپاره یوه مناسبه حل لاره ده او که نه.

دا څېړنه به د زده کوونکو، او د تعلیمي ادارو له نظره د ChatGPT د اغېزو څېړنه وکړي، خو معلومه شي چې دا وسیله څنګه د زده کړې پر بهیر اغېزې لري.

۳.۱ د څېړنې ارزښت

دا څېړنه د لاندې دلایلو له امله مهمه ده:

1. د زده کړې اغېزمنتیا ته وده ورکول

په دې څېړنه کې به روښانه شي چې آیا ChatGPT د زده کوونکو لپاره یو اغېزمنه زده کړه بیزه و سیله ده؟

2. د نوې ټکنالوژۍ او زده کړې ترمنځ همغږي

دا څېړنه به ښوونکو، زده کوونکو، او تعلیمي متخصصینو ته معلومات ورکړي چې څنګه کولی شي ChatGPT د زده کړې بهیر ته مؤثره بڼه ورکړي.

د دې څېړنې اړښت دا دی چې د ChatGPT د زده کړې پر بهیر د اغېزو ارزونه وکړي او د دې و سیلې احتمالي ګټې او زیانونه روښانه کړي، خو زده کوونکي، ښوونکي، او د تعلیمي سیستم نور اړخونه وکولی شي د دې ټکنالوژۍ څخه په سمه توګه ګټه پورته کړي.

۴.۱ د څېړنې موخې

دا څېړنه د لاندې موخو لپاره ترسره کېږي:

1. د دې تحلیل چې ChatGPT کولی شي د سیدجمال الدین افغاني پوهنتون د تعلیمي ستونزو لپاره یوه مناسبه حل لاره وي.
2. د ChatGPT د اغېزو ارزونه د زده کوونکو د زده کړې پر کیفیت او پوهې پراخوالي باندې.
3. د ChatGPT د زده کړې پر بهیر د اغېزو په اړه د زده کوونکو، ښوونکو، او د تعلیمي متخصصینو نظرونه راټولول.

۵.۱ د څېړنې پوښتنې

د پورته موخو د ترلاسه کولو لپاره مو لاندې ذکر شویو پوښتنو څخه ګټه پورته کړي ده.

1. آیا د سیدجمال الدین افغاني پوهنتون په تعلیمي چاپېریال کې ChatGPT د دودیزو تدریسي-

میتودونو مؤثر بدیل یا تکمیلی وسیله کېدلی شي؟

➤ آیا ChatGPT د زده کوونکو د زده کړې کیفیت ته وده ورکوي؟

➤ د ChatGPT د کارونې په اړه د زده کوونکو، ښوونکو او تعلیمي اداراتو نظر څنګه دی؟

دویم څپرکی

۱.۲ تېرو لیکنو ته کتنه (Literature Review)

په دې څپرکي کې د موضوع اړوند تېرو څېړنو ته په پراخه توګه کتنه شوې چې ټول هغه نړیوال او معتبر کتابونه، ژورنالونه، مقالې او انټرنیټي سایټونه تر مطالعې لاندې نیول شوي دي، له غوره او معتبرو کتابونو، ژورنالونو، څېړنیزو لیکنو، راپورونو او ویب سایټونو څخه استفاده کړې ده.

۲.۲ د زده کړو پر کیفیت باندې د ChatGPT اغیزې

ChatGPT محصلینو ته چټک لاسرسی برابروي، د هغوي پوښتنو ته ځواب ورکوي، او د معلوماتو پراخولو کې ورسره مرسته کوي دا وسیله محصلینو ته چمتو شوي معلومات وړاندې کوي، خو دا لا روښانه نه ده چې آیا محصلین یې د زده کړې لپاره د یوې تقویې وسیلې په توګه کاروي، یا یوازې پرې تکیه کوي (Brown et al., 2023).

۲.۳ د زده کړې ملاتړ

ChatGPT کولی شي محصلینو سره د ژبپوهنې، ساینسي مضامینو او تخنیکي مهارتونو په برخه کې مرسته وکړي دا وسیله زده کوونکو ته ژر او شخصي ځوابونه ورکوي (Aljanabi et al., 2023).

۴.۲ عصري تدریس

استادان هم کولی شي د ChatGPT په مرسته تدریس کې نوې لارې غوره کړي او زده کوونکو ته له دودیزو درسي کتابونو پرته نوې، فعاله او متقابلې زده کړې زمینه برابره کړي (Dwivedi et al., 2023).

۵.۲ د محصلینو پر زده کړې باندې د ChatGPT مثبتو او منفي اغیزو تحلیل

څېړنه ښيي چې ChatGPT کولی شي زده کوونکو ته ګټور معلومات، تشریحات، او د نظر جوړونې امکانات برابر کړي، چې دا هر څه د علمي پرمختګ لپاره مثبت اغیز لري. خو له بلې خوا، ځینې منفي اړخونه هم لري، لکه د ناسم یا نیمګړي معلوماتو وړاندې کول، پر مصنوعي څیرکتیا د زیاته تکیې له امله د فکر کولو مهارتونو کمزوري کېدل، او د زده کړې پر عادلانه ارزونه منفي اغیز.

کله چې ChatGPT او YouTube ترمنځ پرتله وشوه، ډېری زده کوونکو YouTube غوره وباله، ځکه چې له ویډیو څخه د معلوماتو ترلاسه کول اسانه ګڼي. نو له دې ټولو موندنو څخه دا پایله اخیستلای شو چې ChatGPT هم مثبتې او هم منفي اغیزې لري. دا وسیله باید له نورو تعلیمي وسایلو سره د مرستې په توګه وکارول شي، نه د بشپړې تکیې لپاره (Pawar, Salve, & Patil, 2023).

٦,٢ د زده کړو په برخه کې ChatGPT د پلې کولو اغېزې

په زده کړو کې د ChatGPT کارونه د یوې نوښتگرې او هیله بنسټونکې وسیلې په توګه راڅرګنده شوي چې موخه یې د زده کړې تجربه پیاوړې کول او د محصلینو او استادانو ترمنځ متقابل تعامل زیاتول دي. څومره چې د دې وسیلې امکانات خپرل کېږي او ښه درک کېږي، همغومره یې د ښوونې او زده کړې د طریقو د بدلون لپاره ژور ظرفیت څرګندېږي. که دا ټکنالوژي په اخلاقي توګه تطبیق شي او سم نظارت یې وشي، نو نوې تعلیمي دروازې به پرانېزي او د ښوونې او زده کړې بهیر به لا غني کړي.

. (Montenegro-Rueda, Fernández-Cerero, Fernández-Batanero, & López-Meneses, , 2023)

٧,٢ ChatGPT د زده کړې کیفیت ښه کوي او که زیان ورته رسوي

دا څېړنه د ChatGPT اغېزې د کاسټا ریکا په تعلیمي نظام کې و ارزولې، او د هغې ګټې یې ارزولې دي. ترلاسه شوې پایلې ښيي چې دا ټکنالوژي د زده کوونکو فعال ګډون هڅوي، او هم مهاله د یو بل سره د زده کوونکو همکاري یا ګډ کار ته زمینه برابروي.

خو له دې سره، څېړنه یو شمېر مهمې ننگونې او اندېښنې هم رابرسېره کړې دي. د مسؤلانه کارونې اړتیا په ګوته شوې، ترڅو د ټکنالوژۍ له حده زیاته تکیه مخنیوی وشي، او پر ځای یې د زده کوونکو د انتقادي تفکر او ستونزو د حل کولو وړتیا ته وده ورکړل شي (Méndez-Domínguez, Bolaños- Moraga, & Vargas-Quesada, 2024).

٨,٢ د زده کړو په برخه کې د ChatGPT اغېزې څه دي

د دې بیاکتنې موندنې غوښتنه کوي چې ښوونځي او پوهنتونونه باید سمدستي اقدام وکړي ترڅو خپلې لارښوونې او پالیسۍ د اکاډمیک صداقت او د سرقت کلمې د مخنیوي لپاره نوي کړي. برسېره پر دې، ښوونکي باید د ChatGPT د اغېزمنې کارونې او د زده کوونکو د سرقت کلمې کشف کولو په اړه روزنه ترلاسه کړي. زده کوونکي هم باید د ChatGPT د کارونې او محدودیتونو په اړه زده کړه وکړي او د هغې احتمالي اغېزې په اکاډمیک صداقت باندې پوه شي (Zhai, X., 2023).

۹,۲ د ChatGPT پواسطه زده کړو ته داستادانو او محصلينو هڅونه

ChatGPT عموماً محصلين هڅوي چې د لوستلو او ليکلو مهارتونه ته پرمختگ ورکړي. خو گډونوال د ChatGPT پر تاثير د اورېدلو او خبرې کولو مهارتونو باندې منځني نظرونه درلود. څېړنه دې ته رسېدلې چې د ChatGPT پر بنسټ تدريس هڅونکي دې او بايد د زده کړې وسيله وکارول شي، نه دا چې د دې منفي اغېزو څخه ويره ولرو. څېړنه دا هم وړاندیز کوي چې نورې څېړنې ترسره شي ترڅو د ChatGPT نورو گټو ته څير شو او د دې منفي تاثيرات روښانه کړو.

Ali, J. K. M., Shamsan, M. A. A., Hezam, T. A., & Mohammed, A. A. Q. (2023).

۱۰,۲ پر زده کړو باندې د ChatGPT اغېزې: ننگونې او فرصتونه

دغه څېړنيزه مقاله د ChatGPT پر زده کړه باندې اغېز څېړي، او دا بيانوي چې څنگه دا وسيله کولی شي اداري چارې اتومات کړي، پر وخت نظريات وړاندې کړي، او زده کړه شخصي-کړي. همداراز، پدې مقاله کې د مصنوعي څيرکتيا کارولو ننگونې او فرصتونه تر بحث لاندې نيول کېږي، او يو لړ وړاندیزونه وړاندې کېږي ترڅو داچ ترلاسه شي چې ChatGPT پرته له دې چې د زده کړې کيفيت ته زيان ورسوي، په مؤثره توگه وکارول شي. که څه هم ChatGPT او مصنوعي ذکاوت د زده کړې د بدلون وړتيا لري، خو ځينې احتمالي ننگونې هم شته چې بايد حل شي. له دې وړاندې چې مصنوعي څيرکتيا او ChatGPT په پراخه کچه د بنسټيزو سيستم برخه وگرځي، اړينه ده چې د دوی ممکنه گټې او زيانونه په پوره ډول وڅېړل شي.

Zayoud, M., Oueida, S., Awad, P., & Ionescu, S. (2023).

۱۱,۲ د ChatGPT اغېزې زده کوونکو د علمي ليکلو مهارتونو باندې

د معلوماتو راټولونه د لوړو زده کړو کچې د ESL زده کوونکو څخه د دريو ازموينو او دريو ډلې-بحثونو (Focus Group Discussions) له لارې ترسره شول. د څېړنې پايلې ښيي چې ChatGPT د زده کوونکو د علمي ليکلو پر مهارتونو يو مهم او مثبت اغېز لري، او د زده کوونکو نظرونه هم په پراخه کچه مثبت ول. ياده څېړنه د نظرياتو د ورکولو د نظريې ملاتړ او پراخوالی تضمينوي، او ChatGPT د يوه باور وړ ليکلو وسيله معرفي کوي چې عملي ارزښت لري. *Mahapatra, S. (2024).*

۱۲.۲ په لوړو زده کړو کې د ChatGPT اغېزې

ماډلونه لکه ChatGPT کولی شي د محصلینو سره مرسته وکړي تر څو د دوی د زده کړې ځواکونه او کمزورتیاوې وپېژني او همداراز د هغو ستونزو ته ځواب ووايي چې دوی یې د خپلو مطالعاتو په جریان کې لري. خو د اختراعاتو لکه ChatGPT کارول ځینې اخلاقي، قانوني او امنیتي ستونزې راولاړوي، لکه دا چې د محصلینو محرمیت خوندي کول او د دې وسایلو ناوړه کارونه باید مخنیوی وشي.

د ChatGPT په گټو باندې د محصلینو نظرونه بیلابیل دي، چې د امتحانونو پر مهال مرستې، د کارونې آسانتیا، د دندو د ترسره کولو اغیزمنتیا او د معلوماتو ترلاسه کولو اغیزمنتیا پکې شامل دي.

Tick, A., Toktosunova, A., Fallah, H., Toutouchi, Z., & Tadzhibaeva, Z. (2023).

۱۳.۲ ChatGPT په صنف کې

دا مطالعه د ChatGPT، چې د مصنوعي ذکاوت پر بنسټ یو ژبني ماډل دی، د فزیک کورس کې د زده کونکو په فعالیت باندې اغېزې څېړي. مور د دوه ډلې زده کونکو سره یو تجربوي تحلیل ترسره کړ چې په یوه دوهم سمسټر کې د انجنیرۍ فزیک کورس کې شامل وو. د کنټرول ډله (فزیک ۲۰۲۲ B) د دودیزو تدریسي-میتودونو څخه گټه اخیستې وه، په داسې حال کې چې د تجربوي ډلې (فزیک ۲۰۲۳ A) د زده کړې وسیلې په توگه ChatGPT مدغم کړی و. زموږ پایلې ښيي چې د ChatGPT کارول د زده کونکو په فعالیت کې د پام وړ کمښت ته لاره هواره کړه، لکه څنگه چې د کنټرول ډلې په پرتله د ټیټو نمرې او منفي Hake فکتورونو له لارې څرگند شو. برسېره پر دې، د زده کونکو یوه سروې د فزیک تدریس کې د ChatGPT د گټو په اړه متضاد نظریات څرگند کړل. که څه هم زیاتره زده کونکو د دې گټې په اړه پوهه لرله او معلومات وړاندې کولو کې یې گټوره بللې، خو د دې وړاندیز هم و چې دا ممکن د انتقادي تفکر او خپلواکې زده کړې د کموالي لامل شي. دغه موندنې ښيي چې که څه هم ChatGPT یوه گټوره وسیله کیدای شي، خو باید په احتیاط سره وکارول شي او د دودیزو تدریسي میتودونو تکميلي وسیلې په توگه وکارول شي، نه د یو خپلواکه حل په توگه.

. Forero, M. G., & Herrera-Suárez, H. J. (2023).

۱۳،۲ د تدریس او زده کړې په برخه کې د (ChatGPT) کارول: فرصتونه او

چیلنجنونه

دغه مقاله هدف لري چې ښوونکو ته د ChatGPT مؤثر استعمال په اړه ورکښاپ وړکړي، پداسې حال کې چې هغه برخې هم روښانه کوي چې په کې د نورو څیړنو اړتیا ده ترڅو د دې کارونې پورې تړلې ننگونې حل شي. په مجموع کې، ChatGPT په تدریس او د زده کونکو زده کړو کې مهم بدلونونه راولي. له یوې خوا، دا ډیری گټې وړاندې کوي لکه شخصي زده کړه، زیات شوی گډون، او ژر ځوابونه. دا ځانگړتیاوې زده کونکو سره مرسته کوي چې خپل انتقادي فکر ښه کړي او ستونزمن مفاهیم په ښه توگه درک کړي. د ښوونکو لپاره، ChatGPT د وخت سپما کوي لکه د درس پلان جوړول، محتوا جوړول، پوهه پراخه کړي د نوي معلوماتو او علمي تمایلاتو ته ژر لاسرسی ورکوي. له دې امله، ChatGPT کولی شي تدریس او زده کړه ډیر مؤثره او گټوره کړي. خو، ځینې ننگونې هم شتون لري. یوه اندیښنه دا ده چې زده کونکي کیدای شي ډیر په ChatGPT تکیه وکړي د ځوابونو لپاره، کوم چې ممکن د هغوی انتقادي فکر او ستونزې حل کولو مهارتونو ته زیان ورسوي. ځینې وختونه ChatGPT هم ناسم معلومات ورکوي، کوم چې د گډوډۍ سبب کیدی شي. د ښوونکو لپاره، اصلي ننگونې د معلوماتو محرمیت خطرات دي او اړتیا ده چې د ChatGPT په مؤثره توگه د تدریس په برخه کې د کارونې لپاره نورې روزنې ته اړتیا وي.

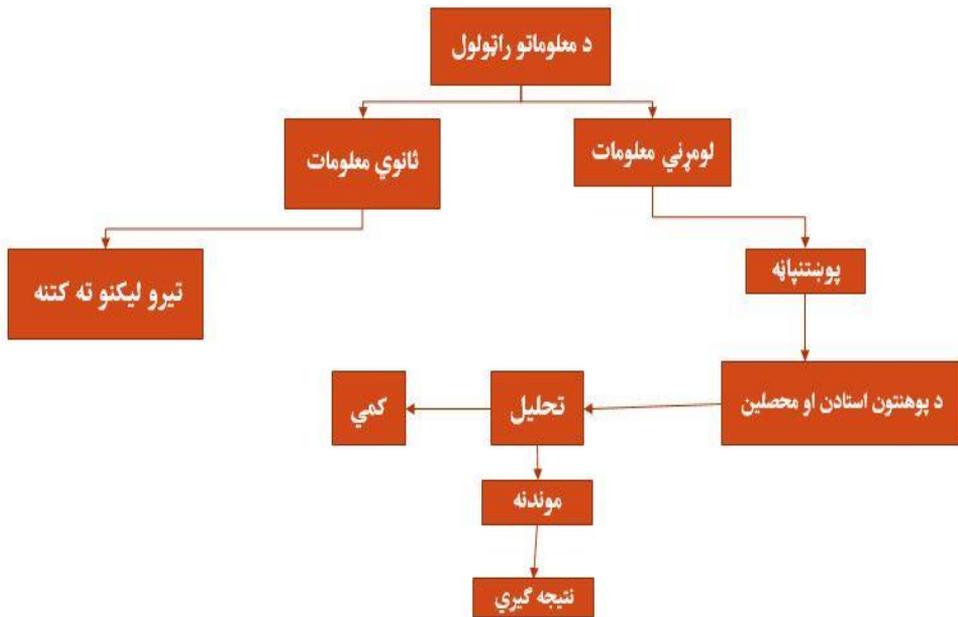
۱۴،۲ د ChatGPT اغېزې په ذهن او حافظه باندې

مصنوعي ذکاوت موډلونه لکه ChatGPT د تعلیم په ډگر کې لویه ونډه لري، ځکه چې دا د ښوونکو لپاره د شخصي-زده کړې ملاتړ اسانه کوي او زده کونکو ته د معلوماتو ترلاسه کولو آسانتیا ورکوي. خو، د مصنوعي ذکاوت سره زیات تعامل سره ځینې خطرونه هم موجود دي؛ خلک کیدای شي په مصنوعي ذکاوت باندې زیاته تکیه وکړي، چې دا د نقدي فکر کولو وړتیا یا د حافظې په ساتلو کې کموالی راولي. (Ren, L. (2024)).

دریم څپرکی

۱.۳ د څپرني تگلاره (Research Methodology)

په دې څپرکي کې د څپرني تگلاره توضیح شوي ده دپوهنتون داستادانو او د مختلفو پوهنځيو محصلينو څخه د معلوماتو راټولولو او تگلارې په اړه خبرې کيږي لکه څنگه چې دا يوه Quantative څپرنه ده او د ځواب ويونکو لخوا د ورکړل شوو ځوابونو توضيحاتو ته اړتيا لري، نو مورد پوهنتون داستادانو او محصلينو څخه پوښتني د (Google Form) پواسطه کړي دي چې زموږ پوښتنو ته يې تفصيلي ځوابونه ورکړي دي کوم چې په راتلونکي څپرکي کې به وړاندې شي.

۲.۳ د څپرني تگلارې پيژندنه

تيرو ليکنو ته کتنه، د څپرني پېژندنه، او هغه ستونزې چې څپرنه ورسره مخ شوي وه، د اړونده ادبياتو هراړخيزه بياکتنه ترسره کول دا به د څپرني موضوع پورې اړوند مهم مسایل، مفکورې او طريقې په گوته کړي. د څپرني ديزاين کيفي وو، د څپرني پوښتنو، موخو، او موجوده سرچينو پراساس. کيفي څپرنه کيدای شي مرکې، سروې يا متمرکزې ډلې شاملې کړي تر څو له اړونده ونډه اخيستونکو څخه نظرونه راټول کړي .

مور سروې او متمرکزې ډلې استادان او محصلين د لومړنيو معلوماتو راټولولو لپاره د اصلي میتودونو په توګه کارولي دي او د موجوده ادبياتو بیا کتنه د ثانوي معلوماتو راټولولو لپاره کړې ده .
زموږ اصلي تمرکز د پوهنتون استادانو او برحاله محصلينو په نظرونو او ځوابونو وو کوم چې مونږ د پوښتنایو له لارې لاسته راوړي دي .

۳.۳ د معلوماتو راټولول

مور د ټاکل شوي څیړنیز ډیزاین په کارولو سره معلومات راټول کړي دي. دا کولی شي ، سروې او د اړونده سرچینو لکه ډیټابیسونه او علمي ادبياتو څخه د معلوماتو تحلیل شامل کړي .
د سروې لپاره، مور به د خپلې څیړنې پوښتنو مطابق په ګوګل فورم کې پوښتلیک ډیزاین کړي، چې د پوښتلیکونو په واسطه زموږ څیړنیزو پوښتنو ته ځوابونه وموندل شو .

د سید جمال الدین افغاني پوهنتون په زده کړه یز سیستم باندې د ChatGPT د اغیزو د عواملو د تحلیل لپاره، مور به د سروې میتود کارولی . د خپلو څیړنیزو پوښتنو مطابق، هغه څه چې مور غواړو، بیا به د ټاکل شوي هدف لپاره سروې ډیزاین کړو، کوم چې مور د پوهنتون استادان او محصلينو لپاره پوښتنایانه جوړه کړو تر څو د خپلو څیړنیزو پوښتنو ځوابونه او پایلې ومومو .

په ټولیز ډول زموږ د معلوماتو راټولول په دوه لارو ترسره کيږي: یو لومړني معلومات او بل ثانوي معلومات. د لومړني او ثانوي معلوماتو راټولول دلته وړاندې شوي دي:

لومړني معلومات راټولول: لومړني معلومات هغه دي چې د سید جمال الدین افغاني پوهنتون د محصلينو او استادانو څخه راټول شوي دي. داچې مونږ د خپلې څیړنې لپاره د معلوماتو د راټولو په خاطر (Structuer Quesionair) ترتیب کړو او د (Google Form) د لارې مو د د پوهنتون ډیټابیلو پوهنځیو او د پوهنتون د استادانو سره شریکه کړې وه. دا چې (Google Form) خپله د تحلیل لپاره ډیزاین (pie Chart) او (Bar Chart) ورکوي خو مونږ بیا هم د مختلفو سوالونو د ځوابونو د تحلیل لپاره د (SPSS/Excel) څخه استفاده کړې وه .

ثانوي معلومات راټولول: ثانوي معلومات راټولول د معلوماتو راټولولو بهیر ته اشاره کوي چې له موجودو سرچینو څخه راټول شوي وي، نه د لومړني سرچینې څخه په مستقیمه توګه . د سید جمال الدین افغاني پوهنتون په زده کړه یز سیستم باندې د ChatGPT اغیزې د عواملو تحلیل په اړه، ثانوي معلومات راټولول د مختلفو سرچینو څخه معلومات راټول کړي دي. لکه علمي مجلې، نړیوال ژورنالونه . کله چې سرچینې پیژندل شوي وي، معلومات راټول کیدی شي او د مختلفو تخنیکونو په کارولو سره تحلیل کیدی شي، لکه د منځپانګې تحلیل او احصایوي تحلیل . د سید جمال الدین افغاني پوهنتون په زده کړه یز سیستم باندې د ChatGPT اغیزې د عواملو تحلیل په اړه، سرچینې کېدای شي د متخصصینو علمي مقالې، عملي څیړنې او په دغه برخه کې وړاندې شوي راپورونه شاملې وي. دا سرچینې ممکن هغه تخنیکي ستونزې وړاندې کړي د سید جمال الدین افغاني پوهنتون په زده کړه یز

سیستم باندي د ChatGPT اغيزي ورسره مخ شوي، او همدارنگه د دې ستونزو لپاره احتمالي حل لارې او غوره کړنې وړاندې کړي.

۴.۳ د ځوابونو تحليل

سید جمال الدین افغاني پوهنتون په زده کړه یز سیستم باندي د ChatGPT اغيزې د عواملو تحليل د سروې پوښتنلیکونو په کارولو سره د معلوماتو راټولولو لپاره ترسره کيږي. پوښتنلیک د دې وضعیت پراخه پوهه وړاندې کوي، د ChatGPT اغيزي، مخ ته تک ، او د مسایلو سپړنه کوي. د زیاتو ځواب ویونکو سروې کول د چمتو شوي ستونزو په اړه پراخه لید وړاندې کوي او د اغیزو پیژندلو کې مرسته کوي.

۵.۲ لنډیز

دریم څپرکې په سید جمال الدین افغاني پوهنتون په زده کړه یز سیستم باندي د ChatGPT اغيزي تحليل لپاره کارول شوي میتودولوژي باندي تمرکز کوي. څېړنه کيفي ده او د لومړني معلوماتو د راټولولو لپاره د پوهنتون محصلینو او استادانو څخه د معلوماتو راټولول د پوښتنایو پواسطه شوې، د ثانوي معلوماتو راټولولو لپاره تیرو لیکنو ته کتنه ترسره شوې ترڅو دڅیړنې لپاره په زده کړو باندي د ChatGPT اغيزې وڅېړي.

څلورم څپرکی

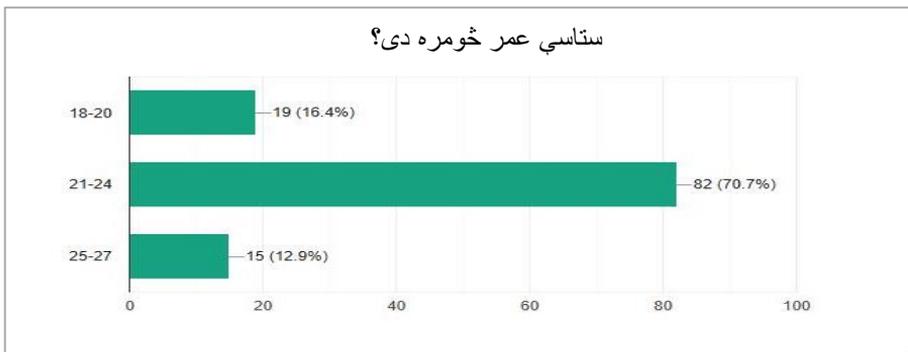
موندنې

۱.۴ پیژندنه

په دې څپرکي کې به د پایلې ترڅنګ د آنلاین پوښتنیو د ځوابونو په اړه تحلیل او بحث وکړو لومړی پوښتنیې تحلیل او بیا یې پایلې ښایو، د سیدجمال الدین افغاني پوهنتون باندې ChatGPT اغیزې د تحلیل په پایله کې د لومړني معلوماتو ترلاسه کولو او د پوهیدو لپاره آنلاین سروې ترسره شوي. چې د سیدجمال الدین افغاني پوهنتون استادانو او دیلابیلو پوهنځیو محصلینو زموږ پوښتنیو ته په ښکاره ډول ځوابونه ورکړي او مونږ ددغه ځوابونه په اړه بحث او په تفصیل سره تشریح کړي.

۲،۴ د محصلینو برخه

۱. د عمر په اساس د محصلینو ویش

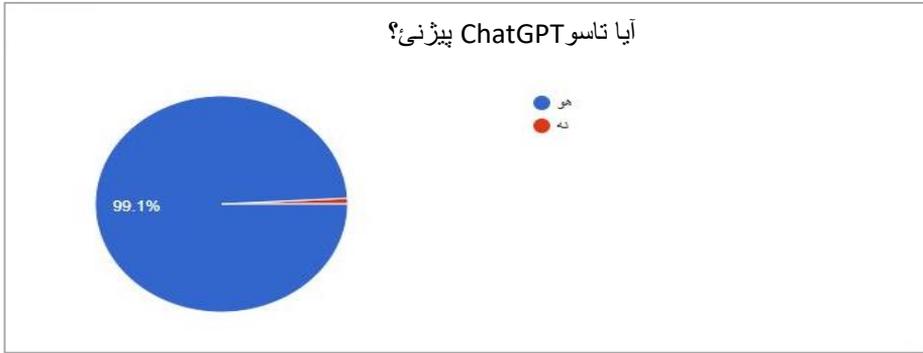

(۱.۴) شکل: د پوښتنې تحلیلي چاټ

په لومړي گراف کي د ورکړل شوو معلوماتو په اساس څرگندېږي چې (۷۰،۷٪) سلنه محصلین د (۲۱—۲۴) کلونو پوري عمر ونه لري. هغه محصلین چې د (۱۸—۲۰) کلونو پوري عمر ونه لري په دوهمه درجه کي قرار لري چې د ټولې نمونې (۱۶،۴) سلنه جوړوي پاتې دې نه وي چې (۱۲،۹) سلنه محصلین د (۲۵—۲۷) او کلنو پوري عمر لري.

۲. ChatGPT سره دپېژندنې په اساس د محصلينو ویش

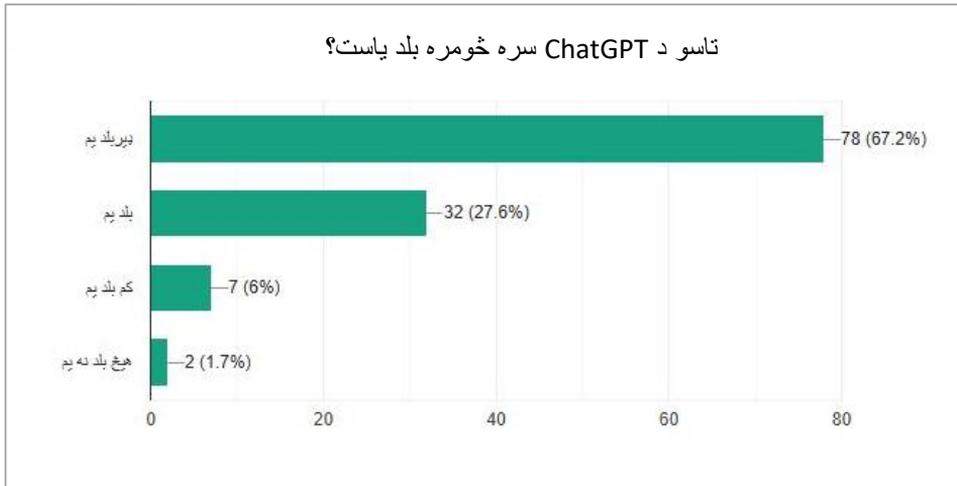
د ورکړل شوو معلوماتو څخه څرگنديږي چې زده کوونکي ChatGPT پېژني. دلته د فیصدي تحليل دی:

(۲.۴) شکل: د ۲ پوښتنې تحلیلي چاټ

د څیړنې په دې برخه کې هڅه شوې ده چې دسید جمال الدین افغاني پوهنتون د بیلابیلو پوهنځیو دلیسانس د محصلینو د ChatGPT سره د پېژندنې کچه وارزول شي. په گراف کې دورکړل شوو معلوماتو په اساس (۹۹,۲٪) محصلینو ویلي دي چې هغوی ChatGPT پېژني. دا فیصدي د پوهنتون د چاپېریال لپاره خورا لوړه شمیرل کیږي. پاتې دې نه وې (۰,۸٪) محصلینو ویلي چې ChatGPT نه پېژني.

۳.۳ د ChatGPT سره دمحصلينو بلدتيا.

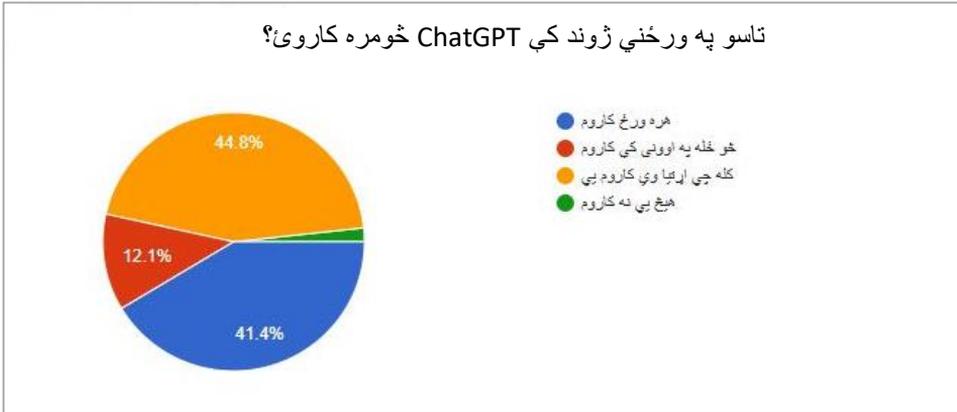

(۳.۴) شکل: ۳د پوښتنې تحليلي چاټ

موخه دا وه چې دا معلومه شي چې څومره محصلين له ChatGPT څخه خبر دي، فعاله استفاده ترې کوي، او څومره يې لا هم تجربه نه لري.

په گراف کې د ورکړل شوو معلوماتو په اساس ډير بلد يم (۶۷،۲٪) سلنه ښايي چې د ChatGPT د محصلينو ترمنځ يوه فعاله زده کړيزه وسيله گرځېدلې. پاتې دې نه وي چې (۲۷،۶٪) محصلين بلد يم په کچه اشنايي لري. کم بلد يم په گراف کې دمعلوماتو په اساس (۶٪) محصلينو تجربه محدوده ده. او همدارنگه هيڅ بلد نه يم اندازه (۱،۷٪) محصلينو ډېره کمه فيصدي ښايي.

۴. په ورځني ژوند کې د ChatGPT کارونه.

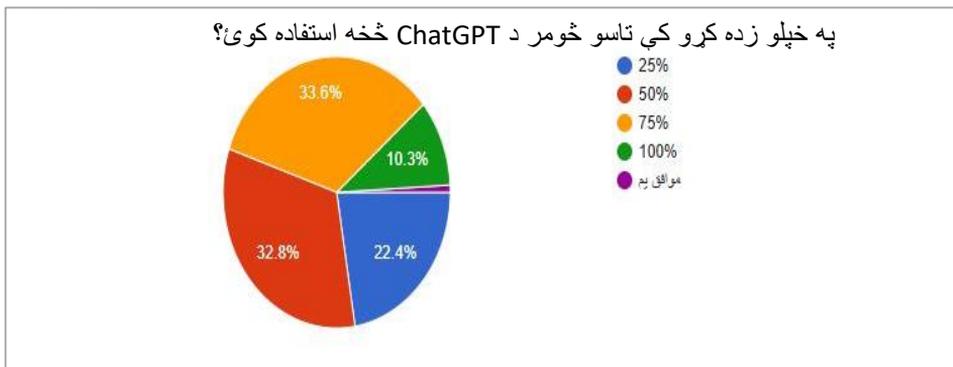

شکل (۴.۴): د ۴ پوښتنې تحلیلي جاب

په گراف کې د ورکړل شوو معلوماتو په اساس (۴۴,۹٪) سلنه محصلین وايي چې ChatGPT کله چې اړتیا وي کاروم یې. او پاتې دې نه وي چې (۴۱,۴٪) سلنه محصلین وايي چې ChatGPT هره ورځ یې کاروم. (۱۱,۹٪) سلنه محصلین وايي چې څو ځله یې په اونۍ کې کاروم. خو یو شمیر محصلین وايي چې ChatGPT هیڅ یې نه کاروم چې (۱,۷٪) سلنه جوړوي.

احصایې ښيي چې له هر 10 محصلینو څخه تقریباً 9 یې دا وسیله لږ تر لږه وخت ناوخت کاروي

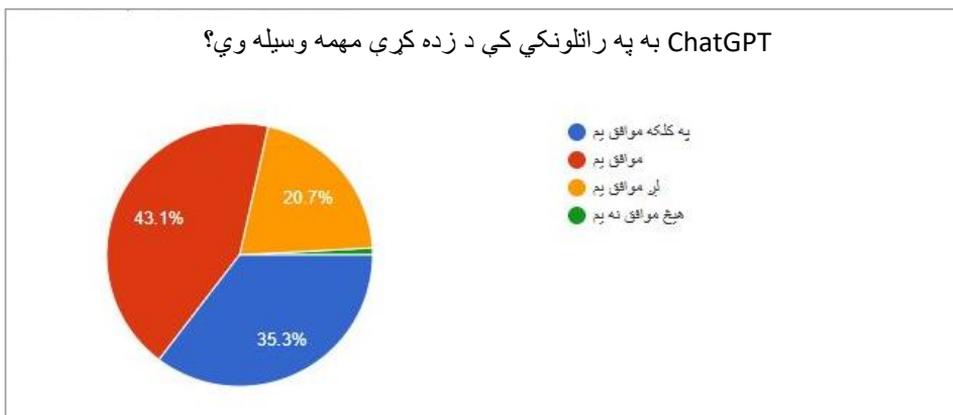
۵. د ChatGPT کارونه په خپلو زده کړو کې.

شکل (۵.۴): د ۵ پوښتنې تحلیلي چاټ

په گراف کې د ورکړل شوو معلوماتو په اساس (۳۳,۶٪) سلنه محصلین وايي چې دوي د ChatGPT څخه په لوړه کچه ترې استفاده کوي او په خپله زده کړه کې یې مهمه برخه بولي او (۳۲,۸٪) سلنه محصلین وايي دوي 50% ChatGPT کچه کاروي او (۲۲,۴٪) سلنه محصلین وايي چې دوي 25% کاروي او محصلین په بشپړ ډول پر ChatGPT اتکا کوي. دا زده کوونکي ښايي خپل تعليمي ژوند په پراخه توگه د دې وسيلې سره تړلی وي او په ډيرو تعليمي فعاليتونو کې پرې تکیه کوي.

۶. ChatGPT د زده کړې مهمه وسيله

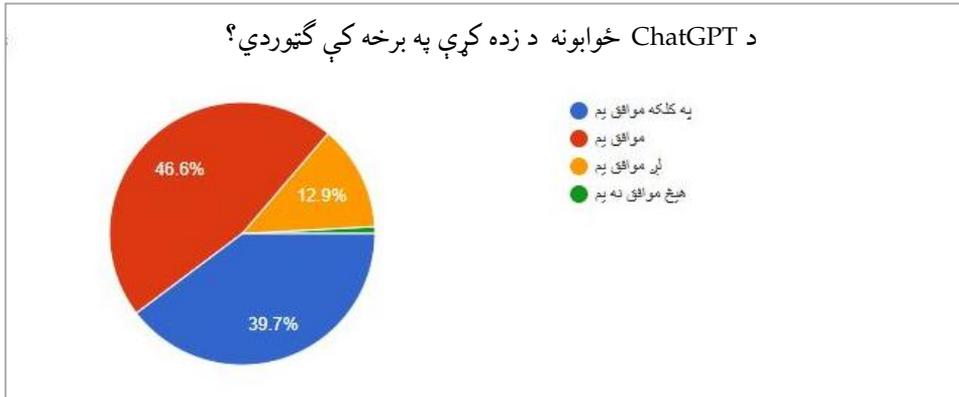

شکل (۶.۴): د ۶ پوښتنې تحلیلي چاټ

په گراف کې د ورکړل شوو معلوماتو په اساس (۴۳,۱٪) سلنه محصلین وايي چې دوي د ChatGPT په راتلونکي کې د زده کړې لپاره مهمه وسيله بولي او (۳۵,۳٪) سلنه محصلین وايي دوي د ChatGPT په راتلونکي لپاره يوه

حده مهمه وسيله بولي او (۲۰,۷٪) سلنه محصلين وايي چې دوي ChatGPT د راتلونکي لپاره يوه مهمه وسيله نه بولي.

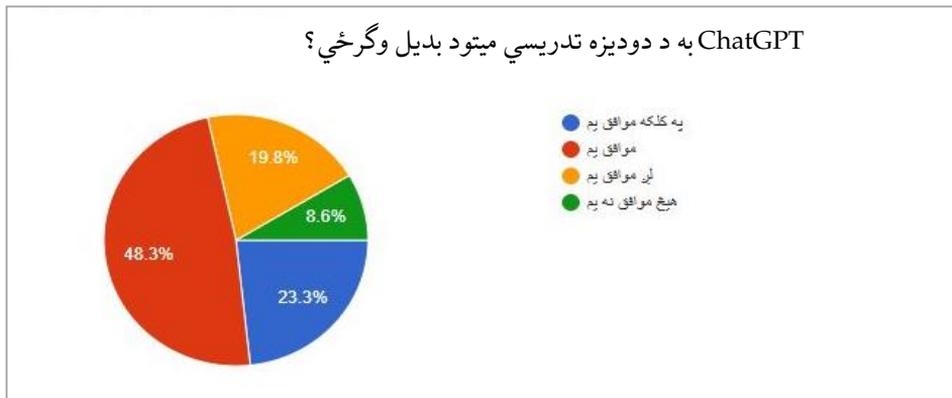
۷. د زده کړې په برخه کې ChatGPT د ځوابونو گټورتيا

شکل (۷.۴): د ۷ پوښتنې تحليلي چاټ

په گراف کې د ورکړل شوو معلوماتو په اساس (۴۶,۶٪) سلنه محصلين په موافق دي او وايي چې ChatGPT ځوابونه د زده کړې په برخه کې ډير گټور بولي. د او (۳۹,۷٪) سلنه محصلين په کله موافق دي او وايي چې ChatGPT ځوابونه د زده کړې په برخه کې گټور بولي. پاتې دې نه وي (۱۲,۹٪) سلنه محصلين لږ موافق دي او وايي چې ChatGPT ځوابونه د زده کړې په برخه کې گټور نه بولي. خو يو شمير (۰,۸٪) سلنه محصلين ددې نظر مخالف دي.

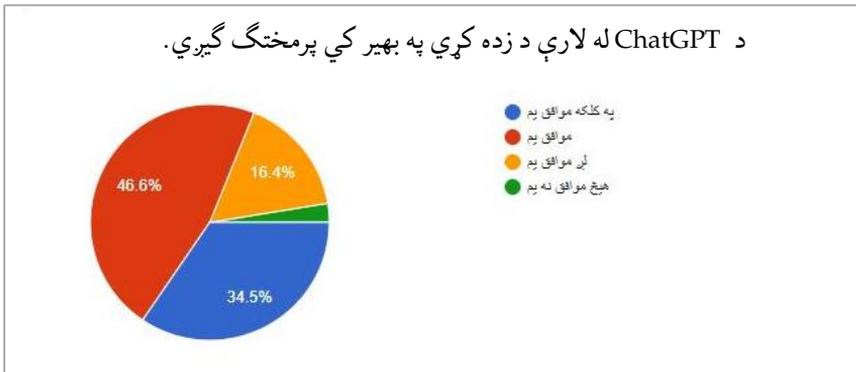
۸. ChatGPT به د دوديزه تدریسي میتود بدیل وگرځي؟

شکل (۸.۴): د ۸ پوښتنې تحليلي چاټ

په کلکله موافق یم چې (۲۲,۹%) جوړوي او موافق یم (۴۷,۵%) جوړوي د (۲۰,۳%) محصلینو "لږ موافق یم" نظر ورکړی دی د تحلیل پر بنسټ محصلین (۹,۳%) له دې نظر سره مخالف دي

۹. د ChatGPT له لارې د زده کړې په بهیر کې پرمختګ گیری.

شکل: ۹ د ۹ پوښتنې تحلیلي چاپ

د تحلیل پر بنسټ (۳۳,۹%) د دې نظر سره په کلکه موافق دي چې د ChatGPT له لارې به د زده کړې په بهیر کې پرمختګ رامنځته شي. موافق یم (۴۷,۵%) د دې نظر سره موافق دي چې د ChatGPT له لارې به د زده کړې په بهیر کې پرمختګ رامنځته شي. لږ موافق یم (۱۶,۱%) محصلین لږ موافق دي، چې دا نښي دوی د ChatGPT د گټو منلو ته چمتو دي. هیڅ موافق نه یم د تحلیل پر بنسټ یواځې (۲,۵%) محصلین دې نظریې سره مخالف دي.

۱۰. د ChatGPT په واسطه زده کونکي خپلې ستونزې حل کولی شي.

شکل: ۱۰ د ۱۰ پوښتنې تحلیلي چاپ

د تحلیل پر بنسټ په کلکه موافق یم (۴۷,۴٪) سلنه جوړوي چې ډیر قوي مثبت دریځ ښایي. موافق یم (۴۴,۱٪) جوړوي چې دوي ورسره آشنا دي. (۶,۸٪) لږ موافق دي. یوازې (۰,۸٪) له دې نظر سره مخالف دي.

۱۱. د ChatGPT په واسطه زده کړې معیاري کول.

شکل: ۱۱.۴ د ۱۱ پوښتنې تحلیلي چاپ

د تحلیل پر بنسټ (۴۷,۴٪) سلنه محصلین د ChatGPT په واسطه د زده کړې په معیاري کولو سره موافق دي او (۲۶,۷٪) سلنه محصلین لږ موافق دي او وایي چې د ChatGPT په واسطه زده کړې معیاري کولو کې له احتیاط څخه کار اخلي. خو (۱۸,۱٪) سلنه محصلین په کلکه موافق دي او وایي چې ChatGPT زده کړه معیاري کوي او دا یو قوي او مثبت نظر ښایي او همدارنگه (۷,۸٪) سلنه محصلین هیڅ موافق نه دي.

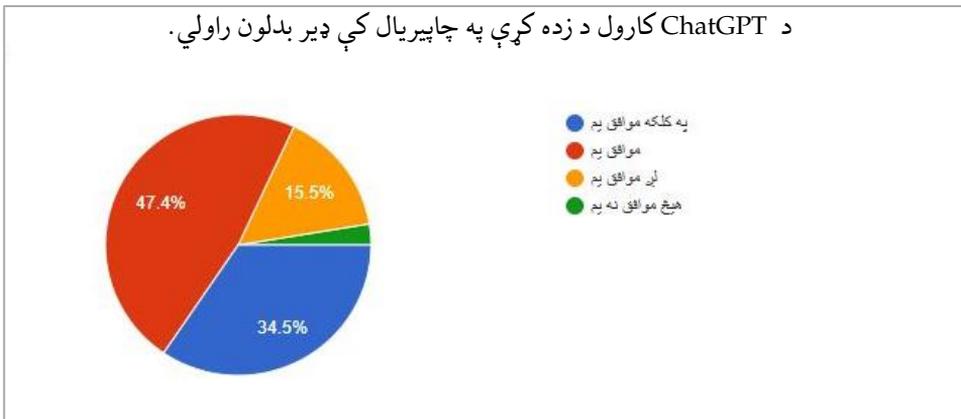
۱۲. د ChatGPT پو اسطه د زده کړې په بهیر کې نورې نورې لارې رامنځته کړي.

شکل: ۱۲.۴) د ۱۲ پوښتنې تحليلي چاپ

- د احصايوي تحليل پر بنسټ (۵۳,۴٪) سلنه محصلين موافق دي او وايي چې ChatGPT به د زده کړې په بهير کې نورې نوې لارې به رامخسته کړي چې دا يو قوي ثبوت ښايي او (۲۶,۷٪) سلنه محصلين په کلکه موافق دي او وايي چې ChatGPT به د زده کړې په بهير کې نورې نوې لارې رامخسته کړي او دا يو ډير قوي او باوري ثبوت ښايي او پاتې دې نه وي چې (۱۶,۴٪) سلنه محصلين لږ موافق دي دوي د بدلون امکان مني خو د تجربې له پلوه پوره ډاډه نه دي خو (۳,۴٪) سلنه محصلين مخالف دي دا ښايي په ChatGPT باندې باور نلري يا دوديزو زده کړو ملاتړ کوي.

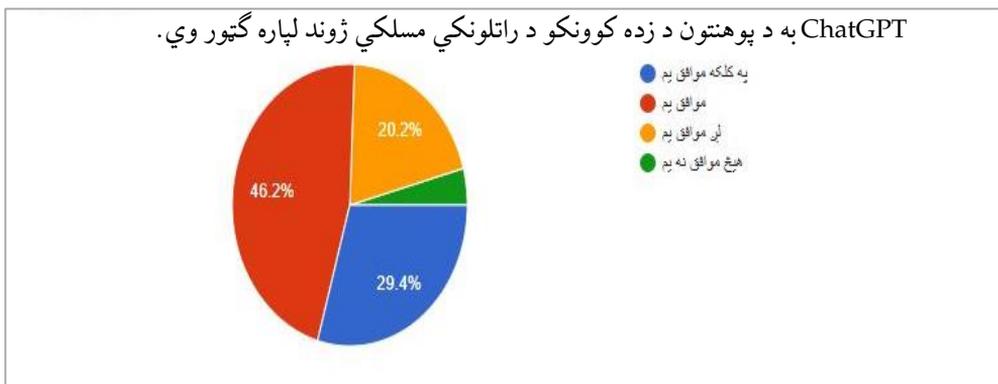
۱۳. د ChatGPT پواسطه د زده کړې په چاپيريال کې ډير بدلون راولي.

شکل: ۱۳.۴) د ۱۳ پوښتنې تحليلي چاپ

- د تحليل پر بنسټ (۳۴,۵٪) په کلکه موافق او (۴۷,۴٪) موافق دي چې دا څرگندوي چې ډېره لويه برخه زده کوونکي د مصنوعي ځيرکتيا ټکنالوژۍ اغېزې د ښوونې او زده کړې په چاپيريال کې محسوسې گڼي.
- (۱۵,۵٪) يوازې لږ موافق دي، يعنې هغوی د بدلون پر امکان کې شک لري يا په دې اړه لا زيات پوهېدلو ته اړتيا لري.
- يواځې (۲,۵٪) د دې نظر خلاف دي، چې ښيي ځينې زده کوونکي د ChatGPT په وسيله د چاپيريال بدلون ته ډير مثبت نه گوري.

۱۴. ChatGPT به د پوهنتون د زده کوونکو د راتلونکي مسلکي ژوند لپاره گټور وي.

(۱۴.۴) شکل: ۱۴د پوښتنې تحلیلي چاپ

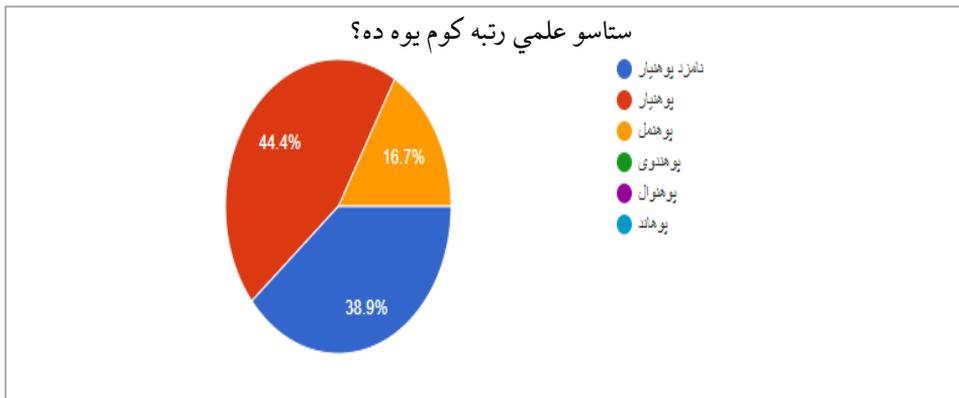
- په کلکه موافق (۲۹،۴٪) او موافق (۴۶،۲٪) جوړوي. چې ChatGPT به د زده کوونکي لپاره په مسلکي ژوند کې گټور تمام شي
- (۲۰،۲٪) محصلین لږ موافق دي، چې ښيي دوی د دې وسیلې ارزښت ته پاملرنه لري، خو لا هم د اوږدمهاله اغېزو په اړه محتاط فکر لري.
- یواځې (۳،۶٪) 4.2% له دې نظریې سره مخالف دي، یعنې دا محصلین هیڅ موافق نه دي.

د دې پوښتنې پایلې ښيي چې زیاتره محصلین باور لري چې ChatGPT کولی شي د هغوی مسلکي راتلونکې ته مثبت بدلون ورکړي. دا وسایل کولی شي د زده کړې، مسلکي اسنادو چمتو کولو، د دندو لپاره تیاری، پرزنتیشن جوړونې، ژبې زده کړې، کاري پرېکړو، او ابتکاري مفکورو رامنځته کولو کې مرسته وکړي. دا تمایل د مصنوعي ځیرکتیا د یو مهم تعلیمي او مسلکي مرستیال په توګه پیژندل تاییدوي.

۳,۴ د استادانو د پوښتلیک برخه:

۱. د استادانو علمي رتبه معلومول.

د دې پوښتنې هدف دا دی چې معلومه شي کوم ډول علمي رتبې لرونکي استادان زموږ د څېړنې برخه دي، خو موږ وکولای شو د دوی د تجربې، علمي مقام او نظرونو ترمنځ اړیکې پیدا کړو.

(۱.۴) شکل: د پوښتنې تحلیلي چاټ

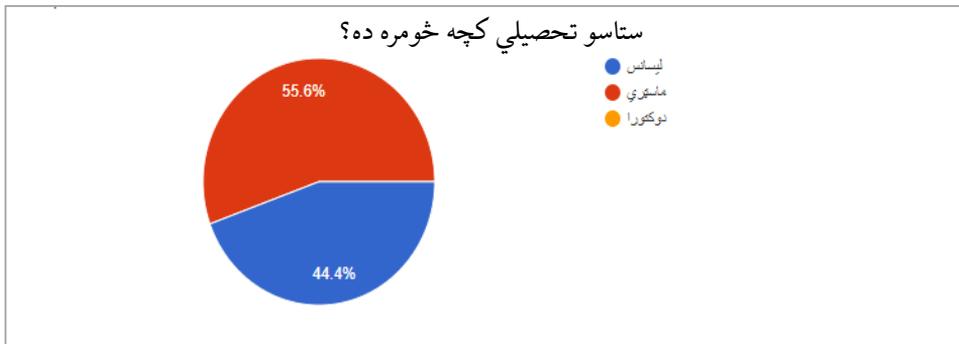
د پوښتنې له پایلو څخه څرگندېږي چې د څېړنې گډونوال د علمي رتبو له اړخه په نسبتاً متوازن ډول وپشل شوي، خو د گډونوالو ترمنځ تر ټولو زیات شمېر استادان (۴۴,۴٪) د نامزد پوهنیار رتبه لري.

په دویم مقام کې پوهنیار استادان راځي (۳۸,۹٪)، چې د تدریسي-تجربې له مخې د منځنۍ کچې استادان گڼل کېږي. دا برخه د څېړنې لپاره ارزښتناکه ده، ځکه دا ډول استادان هم د تدریس او هم د څېړنې له تجربو سره بلدتیا لري. د دوی نظریات کولای شي د تدریسي-واقعیتونو او نوې ټکنالوژۍ ترمنځ مناسبه اړیکه روښانه کړي.

پوهنملان بیا یوازې (۱۶,۷٪) برخه جوړوي، چې که څه هم شمېر یې کم دي، خو دا استادان عموماً د لوړې تجربې څښتنان وي او زیاتره وخت د تعلیمي پالیسی، کیفیت ارزونې او ستراتیژیکو پریکړو په بهیر کې فعاله ونډه لري. د دوی نظریات کیدای شي د ټکنالوژۍ د اغېزو ارزولو لپاره ژور او له تجربو ډک لید وړاندې کړي. په پام کې نیولو سره، باید ووايو چې پوهندوی، پوهنوال او پوهاند رتبې لرونکي استادان د دې څېړنې برخه نه دي ګرځېدلي، چې دا کیدای شي د مصرفیت او یا دمحدودیت له وجهې د څېړنې په پوښتپاڼه کې ګډون نه وي کړی.

۲.۱ د استادانو تحصیلي کچه معلومول.

د دې پوښتنې هدف دا دی چې معلومه شي استادانو تحصیلي کچه څومره، څو مور وکولای شو د دوی د تحصیلي کچې اړیکې پیدا کړو.

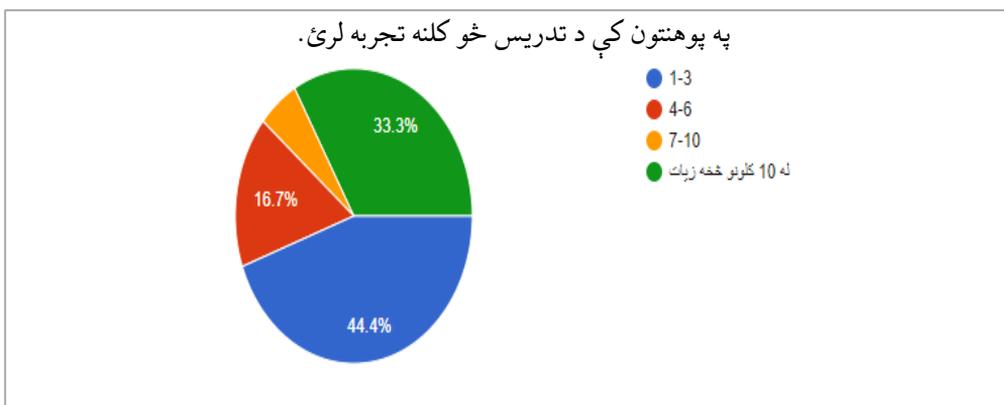
(۲.۴) شکل: د ۲ پوښتنې تحلیلي چاټ

د څېړنې له پایلو څرګندېږي چې د استادانو اکثریت، یعنې (۵۵,۶٪) ماسټري تحصیلي کچه لري، پداسې حال کې چې (۴۴,۴٪) (۸ تنه) لیسانس لري. د ډوکتورا درجو لرونکي استادان په دې څېړنه کې شتون نلري.

په ټوله کې، د تحصیلي کچې دا توزیع د پوهنتون د او سني علمي وضعیت ښه انځور وړاندې کوي او ښيي چې د ماسټري لرونکو استادانو کچه د تعلیمي او څېړنیزو اړتیاوو پوره کولو لپاره کافي ده.

۳. په پوهنتون کې د تدریس کلنه تجربه لری.

د دې پوښتنې هدف دا دی چې معلومه شي استادان په پوهنتون کې د تدریس څو کلنه تجربه لري .

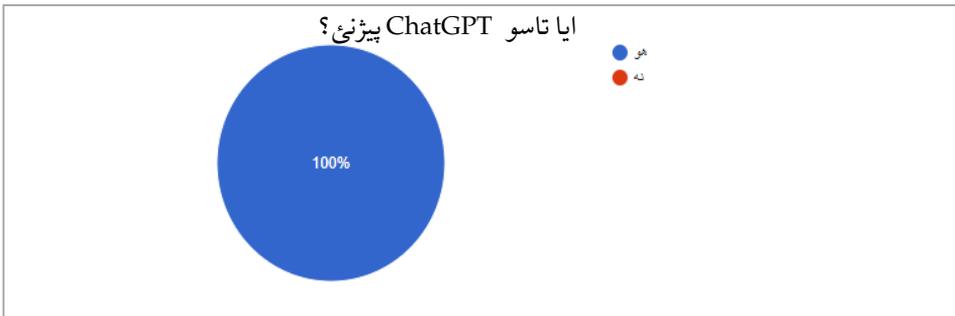
شکل: (۳.۴) د ۳ پوښتنې تحلیلي چاپ

د استادانو د تدریسي-تجربې وپش ښیې چې تر نیمایي زیات استادان (۴۴,۴%) د ۱ څخه تر ۳ کلونو پورې تدریسي-تجربه لري. چې دا د پوهنتون د نوو استادانو ښکارندويي کوي. په داسې حال کې (۳۳,۳%) استادان د ۴ تر ۶ کلونو پورې تجربه لري. او (۱۶,۷%) استادان د ۷ تر ۱۰ کلونو پورې تدریسي سابقه لري. او یوازې (۵,۶%) استادانو تجربه تر ۱۰ کلونو زیاته ده.

دا وضعیت څرگندوي چې د پوهنتون د ښوونکو اکثریت د نسبتاً لنډې مودې تجربه لري، چې کیدای شي د پوهنتون د تدریسي-ځواک د نوي والي او ځوانوالي نښه وي. له بلې خوا، د اوږدې تجربې لرونکو استادانو کمه برخه ښایي د پوهنتون په علمي ودې کې یوه ننگونه وي.

۴. ChatGPT پيژندل داستانو له نظره.

د دې پوښتنې هدف دا دی چې معلومه شي استادان ChatGPT پيژني.

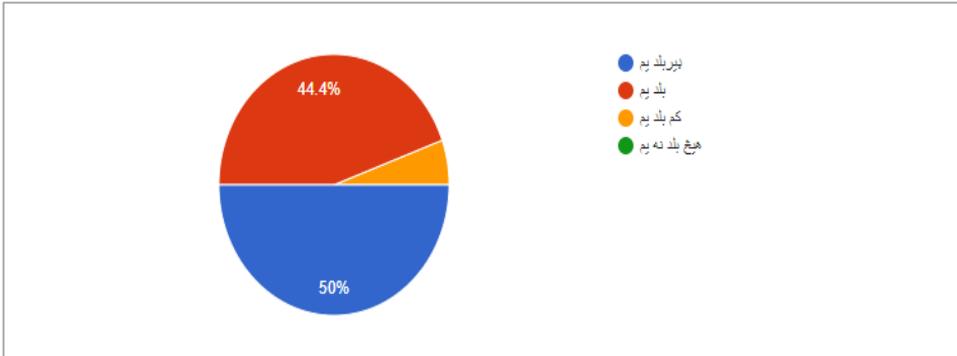
شکل: د ۴ پوښتنې تحليلي چاټ (۴.۴)

د څېړنې له مخې، ټولو گډونوالو استادانو (۱۰۰٪) ويلي چې دوی د ChatGPT په اړه پوهيږي او دغه ټيکنالوژي پيژني. دا بنسټي چې ChatGPT په پوهنتون کې د استادانو ترمنځ يو پيژندل شوي او عام شوي وسيله ده، چې د ښوونې او روزنې په برخه کې يې حضور جدي دی. او د استادانو (۱۰۰٪) پوهاوی د ChatGPT په اړه، د پوهنتون د علمي پرمختگ لپاره يوه بنسټيزه نقطه ده. دا بنسټي چې د تدريس بهير لپاره نوی فکر، نوښت، او د مصنوعي ذکاوت تطبيق ته پراخ فرصتونه شته. دا وضعیت د معاصرې زده کړې لپاره قوي بنسټ جوړوي.

۵. ChatGPT سره داستانو بلد یت.

د دې پوښتنې هدف دا دی چې معلومه شي استادان ChatGPT سره بلد دي.

تاسو څومر د ChatGPT سره بلد یاست؟

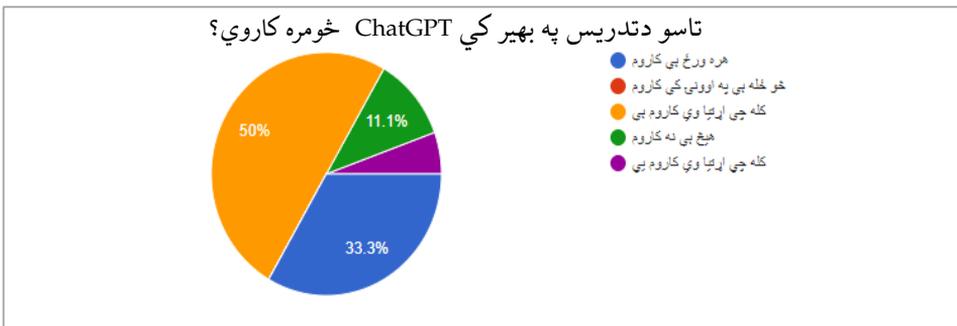
شکل (۵.۴): د ۵ پوښتنې تحليلي چاټ

د استادانو نيمايي برخه (۵۰٪) ځان ډېر بلد گڼي، چې دا د ChatGPT د ټيکنالوژۍ په پوهه کې د لوړ کچې ښکارندويي کوي. (۴۴،۴٪) استادان ځان بلد گڼي، چې د ښه پوهې څرگندونه کوي. يوازې (۵،۶٪) استادان ځان کم بلد بولي، او هيڅ يو استاد د دې ټيکنالوژۍ په اړه بې خبره يا هيڅ بلد نه دی.

دغه معلومات څرگندوي چې د پوهنتون استادانو په عمومي توگه د ChatGPT ټيکنالوژۍ سره ښه آشنایي لري، چې دا د تعليمي بهير د عصري کولو لپاره يو مثبت ټکی گڼل کېږي. استادانو ته د دې وسيلې ښه بلديت امکان ورکوي چې د زده کوونکو لپاره د نوښت او تخليقي تدريس لارې چارې رامنځته کړي.

۶. د تدريس په بهير کې د ChatGPT دکارولو اندازه.

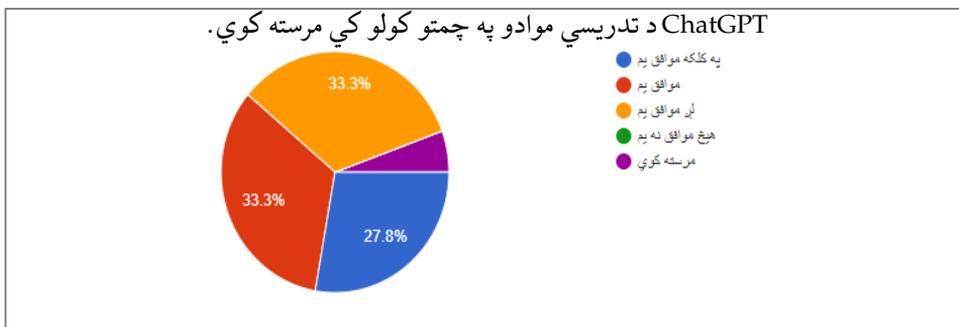
د دې پوښتنې هدف دا دی چې معلومه شي استادان ChatGPT څومره د تدريس په بهير کې کاروي.

شکل ۶.۴: د ۶ پوښتنې تحليلي چاټ

هره ورځ يې کاروم (۵۰٪) جوړوي چې دا تر ټولو لويه کچه ده. څوځله يې په اونۍ کې کاروم (۳۳,۳٪) جوړوي چې دا دې ټکنالوژۍ ته ليوالتيا ښايي. کله چې اړتيا وي کاروم يې (۱۱,۱٪) جوړوي. هيڅ يې نه کاروم (۵,۶٪) چې دا استادان دي ټکنالوژي ته دومره ليوالتيا نه ښکاره کوي.

۷. ChatGPT د تدریسي موادو په چمتو کولو کې مرسته کوي.

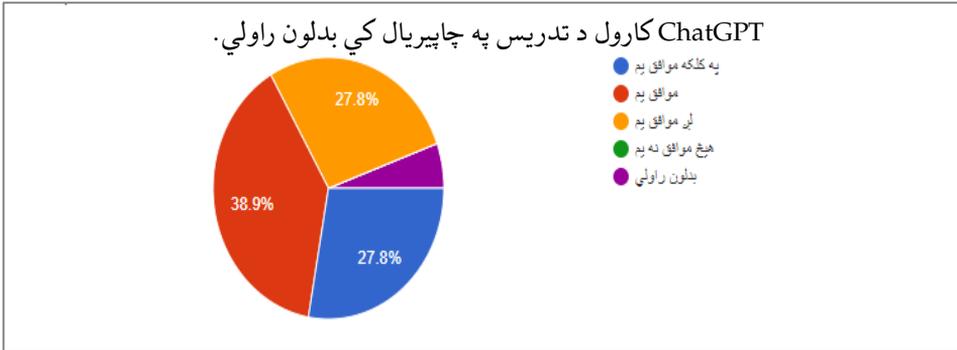

شکل ۷.۴: د ۷ پوښتنې تحليلي چاټ

د پوهنتون د استادانو ترمنځ د ChatGPT ټیکنالوژۍ ته مثبت تمایل موجود دی، په ځانګړې توګه د تدریسي موادو په چمتو کولو کې. (۳۳,۳٪) استادان کلکه موافق دي او (۳۳,۳٪) موافق دي چې دا وسیله د تدریسي موادو تولید اسانه او مؤثره کوي، چې دا د ټیکنالوژۍ پراخ منل او د هغې پر ګټورتیا باور ښيي. په همدې حال کې، (۲۷,۸٪) استادان لږ موافق دي، چې ښايي د ټیټې تجربې یا د شک له امله وي. یوازې (۵,۶٪) استادان یې له کارونې سره موافق نه دي.

۸. ChatGPT کارول د تدریس په چاپیریال کې بدلون راولي.

ددې پوښتنې هدف دا دی چې ChatGPT به د تدریس چاپیریال بدل کړي.

شکل: د ۸ پوښتنې تحلیلي چاپ (۸.۴)

شاوخوا (۷۸٪) استادان یا خو په کله موافق یا موافق دي چې دا ټیکنالوژي د تدریس چاپیریال ته د پام وړ بدلونونه راولي.

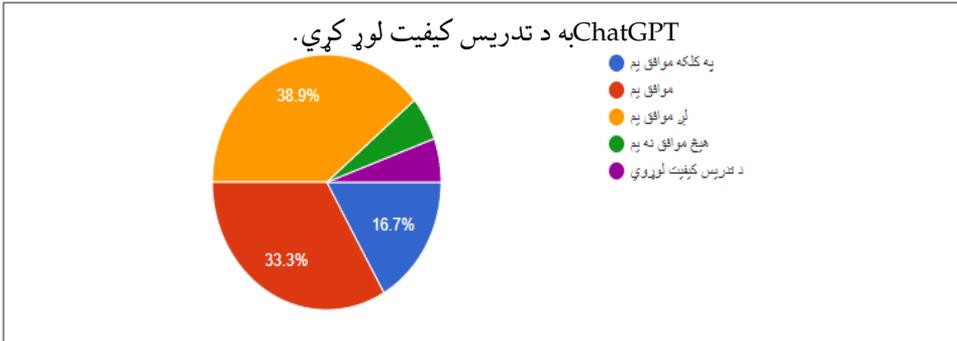
سره له دې، شاوخوا (۲۷،۸٪) استادان یوازې لږ موافق دي، چې ښایي د ټیکنالوژي د محدودې تجربې، د بدلونونو په وړاندې د مقاومت، یا د اغېزمنتیا په اړه د ځینو شکونو ښکارندويي وي

یوازې (۵،۶٪) استادان مخالف نظر لري، چې دا د ټیکنالوژي د پراخې مننې نښه ده، خو همداراز ښيي چې د دودیزو تدریسي-طریقو ملاتړي لا هم شته، چې د هغوی د ښکېلتیا لپاره ځانگړې تگلارې ته اړتیا ده.

په ټوله کې، دا تحلیل څرگندوي چې ChatGPT د تدریسي-چاپیریال په بدلون او عصري کېدو کې یوه مؤثره او نوښت راوستونکې وسیله ده.

۹. ChatGPT به د تدریس کیفیت لوړ کړي.

ددي پوښتنې هدف دا دی چې ChatGPT به د تدریس کیفیت لوړ کړي.

شکل ۹: د ۹ پوښتنې تحلیلي چاټ (۹.۴)

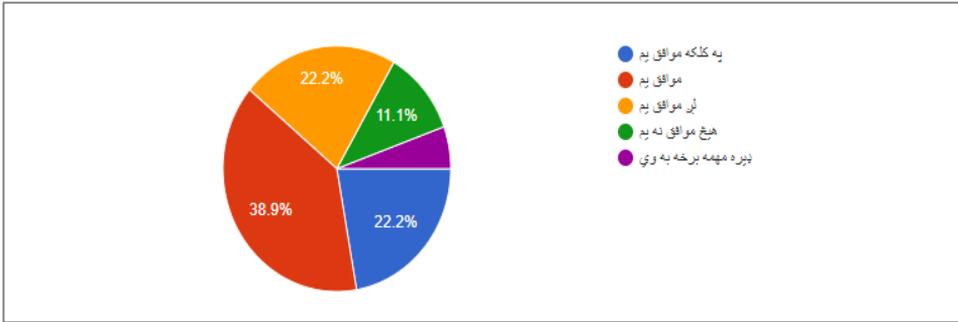
د پوهنتون د استادانوڅخه ، شاوخوا (۳۸،۹٪) په کلکه موافق دي او (۳۳،۳٪) موافق دي او باور لري چې ChatGPT کولی شي د تدریس کیفیت لوړولو، د تدریسي- موادو چټک چمتو کولو، او د زده کوونکو د پوهې د ترلاسه کولو په برخه کې مهم رول ولوبوي سره له دې، یو شمېر استادان چې شاوخوا (۱۶،۷٪) یې لږ موافق دي، نښي چې د ټیکنالوژۍ د عملي کارونې په برخه کې لا هم ځینې اندېښنې یا محدود تجربې لري. همداراز، (۵،۶٪) استادان د دې نظر سره مخالف دي.

په ټوله کې، دا پایله څرگندوي چې ChatGPT د تدریس کیفیت لوړولو لپاره یوه ارزښتناکه، مؤثره، او نوبت راوستونکې وسیله گڼل کېږي، چې د پوهنتون د تعلیمي چاپیریال د عصري کولو لپاره پراخ امکانات لري. د دې ټیکنالوژۍ د اغېزناکې استفادې لپاره اړینه ده چې پوهنتون د استادانو مهارتونه نور هم لوړ کړي، هغوی ته دوامداره روزنه، تخنیکي ملاتړ، او مسلکي لارښوونې برابرې کړي، ترڅو ټول استادان وکولی شي د دې نوې ټیکنالوژۍ له پوره ظرفیت څخه گټه واخلي.

۱۰. ChatGPT به په راتلونکي کې د تدریس مهمه برخه وي.

ددې پوښتنې هدف دا دی چې وښايي به په راتلونکي کې د تدریس مهمه برخه وي .

ChatGPT به په راتلونکي کې د تدریس مهمه برخه وي.

شکل: ۱۰.۴ د ۱۰ پوښتنې تحليلي چاټ

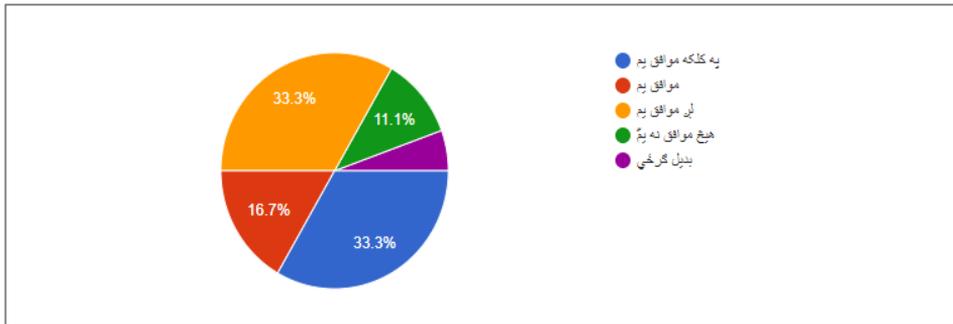
د سيد جمال الدين افغاني پوهنتون استادانو د ChatGPT ټيكنالوژۍ په اړه نظرونه په عمومي توگه مثبت دي او دا ټيكنالوژي د تدریسي-بهر لپاره يوه مهمه او نوښتگره وسيله بولي. شاوخوا (۶۱٪) استادان په کلکه يا نسبي ډول د دې باور لري چې ChatGPT به د تعليمي چاپيريال يوه اساسي برخه شي، چې دا د ټيكنالوژۍ په وړاندې د دوی د پرانیستې ذهنیت او د نوښت منلو څرگندونه کوي. په همدې حال کې، نږدې (۲۲٪) استادان لږ موافق دي، چې دا ښايي د ټيكنالوژۍ د اغېزناکې کارونې په اړه د لارښوونې پوهې او تجربې نشتوالی يا ځينې احتمالي اندېښنې څرگندوي. سربېره پردې، (۱۱٪) استادان مخالف دي چې دا د نوې ټيكنالوژۍ په وړتياوو کې د شک يا د ټيكنالوژۍ په چټک بدلون کې د بې ثباتۍ نښه ده.

له دې څخه ښکاري چې سره له دې اکثریت استادان د ChatGPT په راتلونکې کې د تدریسي بهير د يوې مهمې وسيلې په توگه مثبت نظر لري.

۱۱. ChatGPT به د دوديزه تدریسي طريقه په نوي عصري طريقه بدله کړي.

ددې پوښتنې هدف دا دی چې معلومه شي دوديزه طريقه غوره ده او که عصري طريقه:

ChatGPT به د دوديزي تدریسي طريقه په نوي عصري طريقه بدله کړي.

شکل: ۱۱.۴ د ۱۱ پوښتنې تحليلي چاټ

نږدې (۶۶,۶٪) استادان يا خو په کلکه موافق يا موافق دي، چې دا د هغوی د ټيکنالوژۍ پر وړاندې پرانستې ذهنيت، د نوښت منلو چمتووالی، او د عصري تدریسي-میتودونو د جذب څرگندونه کوي. دوی ChatGPT د تدریس په بهیر کې د یوه نوي ملگري، لارښود او اسانتیا برابر وونکي په توگه گوري چې کولای شي د زده کړې کیفیت او موثریت لوړ کړي.

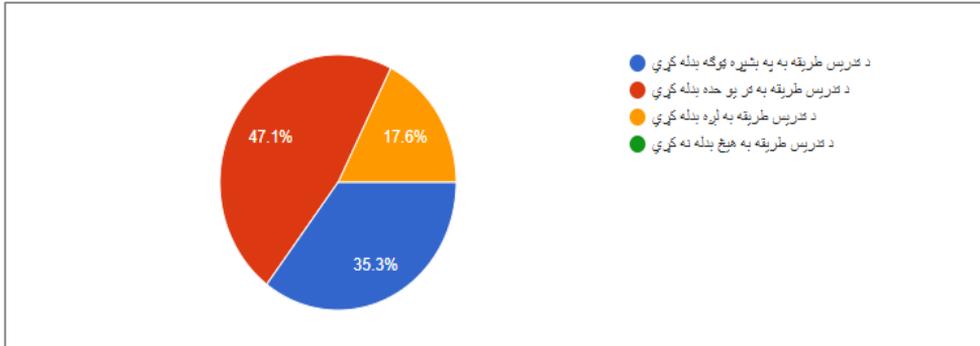
له بلې خوا، شاوخوا (۱۶,۸٪) استادان لږ موافق دي، چې ښایي د نوې ټيکنالوژۍ د کارونې لپاره لا زیاتو زده کړو، تجربو، او تخنیکي اسانتیاوو ته اړتیا لري.

سربېره پردې، شاوخوا (۱۱,۱٪) استادان د دې نظر مخالف دي.

۱۲. ChatGPT به په راتلونکي کې د تدریس طریقې بدله کړي.

ددې پوښتنې هدف دا دی چې د تدریس طریقې به په دودیز میتود پاتې شي او که بدله به شي.

ChatGPT به په راتلونکي کې د تدریس طریقې تر کوم حده پورې بدله کړي.

شکل (۱۲.۴): د ۱۲ پوښتنې تحلیلي چاپ

شاوخوا (۴۷,۱٪) استادان باور لري چې ChatGPT به د تدریسي طریقو بشپړ بدلون راولي، او (۳۵,۳٪) نور فکر کوي چې دا بدلون به تر یوې کچې اغېزمن وي.

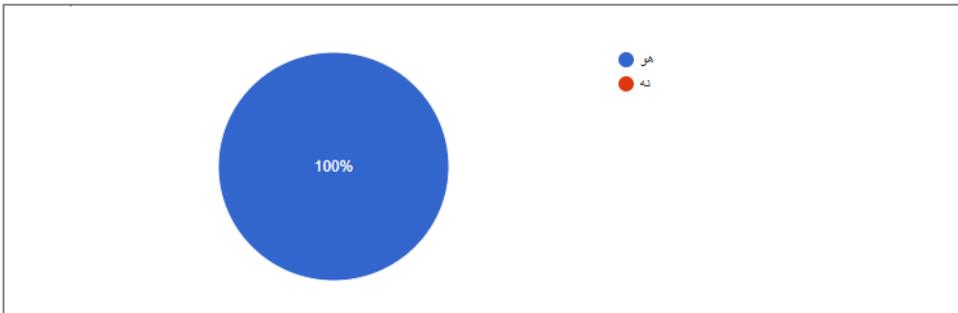
یوازې (۶٪) استادان فکر کوي چې بدلون به لږ وي، او هېڅ یو استاد د دې ټیکنالوژۍ د بې اغېزۍ په اړه نظر نه لري، چې دا د استادانو تر منځ د ټیکنالوژۍ د منلو او پر هغې د باور څرگندونه ده.

دا بدلون به په ځانگړې توگه د تدریسي-موادو په چمتو کولو، زده کوونکو ته د پوښتنو په ځواب ویلو، او د تعلیمي سرچینو په اسانولو کې مثبت اغېز ولري. د دې ترڅنګ، استادان په پوهه او علاقه څرگندوي چې د تدریس بهیر د پرمختللو هوبنیار ټیکنالوژیو لکه ChatGPT په مرسته نوې بڼه مومي.

۱۳. علمي اداري او پالیسي جوړونه

ددي څخه هدف دا دی چې په کوم ډول ChatGPT په علمي ادارو کې وکارول شي.

آیا علمي ادارو ته پکار ده چې د زده کړې د کیفیت لوړولو او تعلیمي سیستم د پرمختګ لپاره، د مصنوعي ځیرکتیا ChatGPT د کارونې لپاره مشخصې پالیسي او واضحې لارښوونې جوړې کړي؟

(۱۳.۴) شکل: د ۱۳ پوښتنې تحليلي چاټ

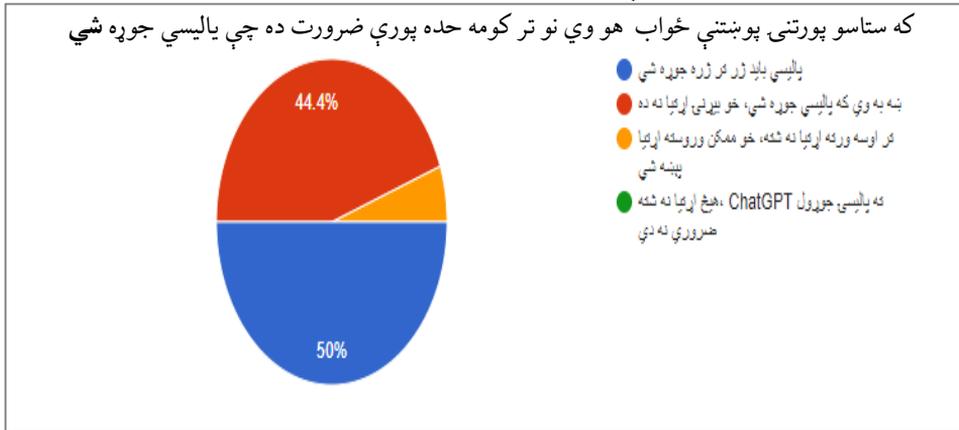
د استادانو د ځوابونو له مخې، ټول گډونوال (۱۰۰٪) پر دې اتفاق لري چې د مصنوعي څيرکتيا، په ځانگړې توگه ChatGPT، د کارونې لپاره بايد پوهنتون مشخصې پاليسۍ او واضحې لارښوونې جوړې کړي. دا بشپړ توافق ښيي چې استادان ټيکنالوژي يوازې د اسانتيا په توگه نه بلکې د تعليمي سيستم د کيفيت د لوړولو مهم وسيله گڼي.

استادان په دې باور دي چې که د ChatGPT کارونه منظم او تنظيم نه شي، نو کېدای شي په تعليمي معيارونو کې گډوډي، اخلاقي ستونزې، او د زده کړې په شفافيت کې مشکلات رامنځته شي. له دې امله دوی ټينگار کوي چې بايد يو روښانه او قانوني چوکاټ رامنځته شي، چې پکې د ChatGPT د کارولو حدود، د زده کوونکو د مسؤليتونو کچه، او د استادانو رول او مسؤليتونه په واضح ډول تعريف شوي وي.

دغه علمي تحليل په گوته کوي چې د ټيکنالوژۍ اغېزناکه او مسؤلانه کارونه د تعليمي نظام د بياوړتيا لپاره حياتي دي، او پرته له مناسبې کنټرول او پاليسۍ څخه، د ټيکنالوژۍ کارونه ښايي ناوړه پایلې ولري. له دې امله، د پوهنتونونو د ادارو لپاره اړينه ده چې د ChatGPT د کارونې روښانه قواعد او روزنيز پروگرامونه جوړ کړي ترڅو هم د کيفيت ډاډ ترلاسه شي او هم د تعليمي ارزښتونو ساتنه وشي.

۱۴. د پاليسۍ د جوړولو ضرورت.

ددي پوښتني څخه هدف مو د علمي ادارو کي د ChatGPT د کارونې په اړه دپاليسي جوړول دي.

شکل: د ۱۴ پوښتنې تحليلي چاټ (۱۴.۴)

د سيد جمال الدين افغاني پوهنتون د استادانو له نظرونو څخه څرگنديږي چې د ChatGPT او ورته مصنوعي څيرکتيا ټيکنالوژيو د مسؤلانه او اغيزمنې کارونې لپاره د مشخصو، روښانو او عملي پاليسيو جوړول يو حياتي ضرورت گڼل کېږي.

تقریباً نيمایي (۵۰٪) استادان باور لري چې دا پاليسي بايد هر څومره ژر چې ممکنه وي جوړه شي ترڅو د دې نوې ټيکنالوژۍ کارونه په منظمه توگه تنظيم او د تعليمي بهير کيفيت خوندي او لوړ شي.

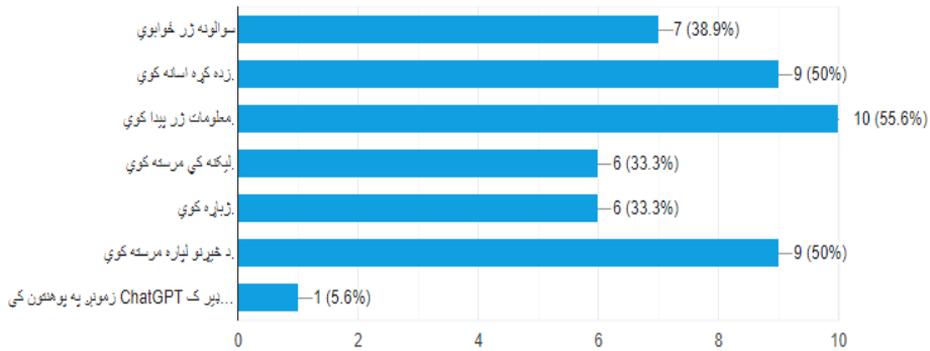
شاوخوا (۴۴،۴٪) استادان د پاليسۍ جوړول گټور بولي، خو اوس يې بېرته اړتيا نه گڼي او فکر کوي چې د اوسني حالت ارزونه او مرحله ايز پلان مناسب دی.

يوازې يو لږ شمير استادان (۵،۶٪) د پاليسۍ جوړولو ته په اوس وخت کې اړتيا نه ويني، خو په راتلونکي کې يې احتمال مني.

هيڅ استاد داسې نظر نه دی ورکړی چې د ChatGPT لپاره پاليسۍ جوړول ضروري نه دي

۱۵. ستاسو په نظر ChatGPT او تعليمي اکاډميکي ادارې څنگه د زده کړيز سيستم لپاره گټور کيدلی شي.

ددې پوښتنې هدف د ChatGPT گټه ښايي.

شکل: د ۱۵ پوښتنې تحليلي چاټ (۱۵.۴)

گټه/فعالیت	د استادانو فیصدي	د استادانو شمېر
سوالونه ژر ځوابوي	50%	9
زده کړه اسانه کوي	50%	9
معلومات ژر پيدا کوي	38.9%	7
ليکنه کې مرسته کوي	33.3%	6
ژباړه کوي	33.3%	6
د څېړنو لپاره مرسته کوي	55%	10

جدول (۱،۴) اول جدول

تر ټولو لويه فيصدي (۵۵٪) استادان باور لري چې ChatGPT د علمي څېړنو لپاره ډېر گټور دی. دا څرگندوي چې استادان دغه وسيله د څېړنې، مقالې ليکلو، سرچينو موندلو او د نظرياتو پراخولو لپاره يو ارزښتناک او موثر وسيله گڼي. په دې توگه، ChatGPT نه يوازې د تدريس بلکې د څېړنيزو فعاليتونو د کيفيت، سرعت، او ساينسي محتوا د لوړولو لپاره هم ستر فرصت دی.

نږدې نيمایي استادان (۵۰٪) په دې باور دي چې ChatGPT کولی شي سوالونه ژر ځواب کړي او زده کړه اسانه کړي، چې دا د زده کوونکو لپاره د متقابل، لاسرسي لرونکي او چټکي زده کړې يوه مهمه بڼه ده. دا د تدریس د دودیزو طریقو په پرتله د زده کړې د چټکتیا او اغیزمنتیا په برخه کې یو مثبت بدلون دی.

(۳۸،۹٪) استادان دا وسیله د معلوماتو په چټک موندلو کې ګټوره بولي، چې په ځانګړې توګه د معلوماتي سرچینو د کمښت په شرایطو کې یوه عملي او بدیل لاره برابروي.

همدارنګه، (۳۳،۳٪) استادانو یادونه کړې چې ChatGPT په لیکنه او ژباړه کې مرسته کوي، چې دا د درسي موادو په چمتو کولو او د څو ژبو ترمنځ د محتوا په تبادله کې د پوهنتون د علمي فعالیتونو د پراختیا لپاره خورا مهم دی.

په ټوله کې، دغه پایلې ښيي چې استادان د ChatGPT ټیکنالوژي د یو څو اړخیز، هوبښیار او متقابل تعلیمي همکار په توګه ګڼي، کوم چې کولی شي د پوهنتون د زده کړو کیفیت لوړ کړي، د تدریسي-او څېړنیزو موادو چمتووالی چټک او مؤثر کړي، او د ژباړې او علمي اړیکو پراخېدو ته زمینه برابره کړي. دا څرګندوي چې پوهنتون باید په دې نوې ټیکنالوژۍ باندې پانګونه وکړي او د هغې د اغیزمنې استفادې لپاره مناسبه پالیسي او روزنیز پروګرامونه جوړ کړي.

پنځم څپرکی

مناقشه (Conclusion)

دا څپرځه هڅه کوي چې دا درک شي چې د مصنوعي څپرکتيا له منځه راوتې يوه عصري وسيله، يعنې ChatGPT، څنگه د يوه محدود، خو پوهنتون فعاله زده کړه ييز بهير چاپير يال اغېزمنوي. د څپرځې موندنې روښانه کوي چې دا ټيکنالوژي نه يوازې د زده کوونکو لپاره مرستندويه ثابته شوې، بلکې استادانو ته هم د تدريسي-موادو جوړولو، وضاحت ورکولو او څپرځيزو کارونو کې يو گټور وسيله گرځېدلې دی. د زده کوونکو له نظره، ChatGPT د تمرینونو حل، محتوا چمتو کولو، ژباړې او مقالې ليکلو کې د پام وړ مرسته کوي. اکثره زده کوونکو ويلي دي چې دې وسيلې ډېرې ستونزې ورته آسانه کړې دي، خو ځينې دا اندېښنه هم لري چې له دې زيات کار اخيستل کولی شي د دوی فکري خپلواکۍ ته زیان ورسوي. دا هم یادونه شوې چې ځينې ځوابونه يې ناسم يا بې وضاحته وي، چې دا خبره د دې اړتيا بنسټي چې زده کوونکي بايد فکر، تحليل او ارزونه زده کړي، نه دا چې يوازې پر يو چټک ځواب تکیه وکړي.

استادانو هم دا وسيله د تدریس په کیفیت کې يو مثبت مرسته بللې ده. هغوی باور لري چې ChatGPT کولی شي د درسي موادو چمتو کولو، مفاهيمو روښانه کولو او حتی د محصلينو د فکري سطحې د لوړولو لپاره وکارول شي، خو د دې تر څنگ دا هم یادوي چې بايد د استاد لارښوونه او انساني تشریح هېره نه شي. ChatGPT يوازې يوه مرسته ده، نه د تدریس بدیل. همدارنگه، د سرغړونو، کاپي پیسټ او علمي بې صداقتي اندېښنه هم مطرح شوې، چې بنسټونې او پوهنتونونه بايد ورته اخلاقي اصول او واضح تگلارې ولري. دا هم په ډاگه شوې چې په اوسني وخت کې د ټيکنالوژۍ پراخ پرمختگ ته په کتو، دا وسایل د افغانستان په څېر هغو ځایونو کې چې درسي منابع محدود وي، ډېر فرصتونه رامنځته کولای شي، خو دا يوازې هغه وخت امکان لري چې د فکر، اخلاقي چوکاټ او مسؤليت له مخې وکارول شي. له همدې امله، د څپرځې گټورولو ټولو ټينگار کړی چې بايد د پوهنتون ادارې لخوا واضح پالیسی او روزنيز پروگرامونه جوړ شي، ترڅو هم د وسایلو کارونه مدیریت شي او هم زده کوونکي د علمي اصولو سره اشنا شي. د نړيوالو علمي څېړنو له پایلو سره پرتله بنسټي چې زموږ محلي پایلې نه يوازې تایید شوې، بلکې يو نوی واقعي انځور يې وړاندې کړ. په پایله کې، ویلاى شو چې ChatGPT که سم وپېژندل شي، او د فکر او اخلاقو ترڅنگ وکارول شي، نو کولی شي د پوهنتون زده کړې کیفیت بډای، عصري او اغېزمن کړي. دا وسایل نه بايد د انسان پر ځای وکارول شي، بلکې د انسان له خوا، د انسان د ښه کولو لپاره وکارول شي.

ChatGPT د زده کړې پر کیفیت اغېزې:

ChatGPT د زده کوونکو په زده کړه کې مرستندويه دی، خو شک يې څرگند کړی چې دا و سیله به د تدریس کیفیت لپاره یو مکمل بدیل شي که نه. (Brown et al. (2023).

زمونږ څېړنې دا نظریه لا نوره غښتلې کړه، ځکه چې له ۹۰٪ زیات محصلین ChatGPT یوه مؤثره مرسته کوونکې وسیله بولي، خو تر څنګ یې دا اندېښنه هم شته که یې حده تکیه پرې وشي، نو فکري خپلواکۍ ته شاید زیان ورسوي. همداراز، په عمومي نظر کې، محصلین دا د زده کړې لپاره یوه غوره سرچینه بولي، نه د استاد د ځایناستې وسیله.

د ChatGPT پواسطه عصري تدریس

ChatGPT د تدریس لپاره نوي دروازي پرانيزي، خو د انساني لارښود پرته یې استفاده نیمګړې ګڼي.

(Dwivedi et al. (2023)

زمونږ په څېړنه کې ستونزې او فرصتونه دواړه تایید شول. استادان ټینګار کوي چې باید د ذهن روزنه هم دوام وکړي. دا ښيي چې د ChatGPT کارونه باید له دودیز تدریسي میتود سره وکارول شي.

د زده کړو په برخه کې د ChatGPT اغېزې

ChatGPT کولی شي د اکاډمیک اصولو ته ګواښ پېښ کړي، او دا اړتیا رامنځته کوي چې پوهنتونونه نوې پالیسي او روزنیز چوکاټونه رامنځته کړي. (Zhai, X. (2023)

زمونږ په څېړنه کې دا ټکی ډېر ښه واضح شوی دی. استادانو ۱۰۰٪ موافق دي چې پالیسي باید موجودې وي او ۵۰٪ ټینګار کوي چې باید ژر تر ژره عملي شي. پوهنتونونه باید عملي ګامونه واخلي.

شپږم څپرکی

نتیجه گیری

دا څپرڼه دا څرگندوي چې ChatGPT کولی شي د زده کړې په بهیر کې یو اغېزناک بدلون راولي. د محصلینو او استادانو نظرونه ښيي چې دا وسیله د تمرینونو حل، لیکلو، ژباړې، تحقیق، او د درسي مفاهیمو د وضاحت لپاره ډېره ګټوره ده. محصلین دا وسیله چټکه، آسانه او ارزانه بولي، خو دا هم وايي چې ځینې ځوابونه یې ضعیف یا ناسم وي، نو اړتیا ده چې پوهه او تحلیل هم ورسره وي.

استادانو هم دا وسیله د تدریسي موادو په برابرولو، د زده کوونکو د فعالیتونو په ارزیابي، او د درسونو په ښه وړاندې کولو کې مرسته کوونکې بللې ده. هغوی ټینګار کوي چې باید دا وسیله د تفکر، تحلیل، او نوبت سره یوځای وکارول شي، نه دا چې پر ځای یې تکیه وشي.

د څپرڼې له مخې، که چېرې دا وسیله پرته له اخلاقي اصولو، علمي پالیسي، او روزنیزو برنامو وکارول شي، نو ښايي د فکري خپلواکۍ، علمي صداقت او زده کړې پر کیفیت منفي اغېزه وکړي. له همدې امله، استادان او محصلین دواړه باوري دي چې پوهنتون باید د ChatGPT د کارولو لپاره مشخصې لارښوونې او معیارونه جوړ کړي.

په پای کې ویلای شو چې ChatGPT یوه ګټوره، نوې او هوسنیاره وسیله ده، خو هغه مهال به د زده کړې لپاره مثبتې پایلې ولري چې له انساني فکر، مسؤله کارونې، او علمي لارښوونو سره یوځای وکارول شي.

وړاندیزونه

اخلاقي چوکاټ او پالیسي جوړول:

پوهنتونونه او تعلیمي ادارې دې د ChatGPT او نورو مصنوعي ځیرکتیا وسایلو لپاره واضح اخلاقي اصول او پالیسي گانې ترتیب کړي ترڅو د ناسم کارونې او سرچې مخه ونیول شي.

روزنیز ورکشاپونه او کورسونه:

د ټیکنالوژۍ د مؤثرې کارونې لپاره دې ځانگړي روزنیز ورکشاپونه او کورسونه جوړ شي ترڅو استادان او محصلین له دغو وسایلو په ښه توگه استفاده وکړي. چي تر ټولو مهم کورس عبارت دی له Prompt Engineering څخه.

ماخذونه

OpenAI.com

Brown, P., Smith, J., & Taylor, R. (2023). The Role of AI in Education: Benefits and Challenges of ChatGPT in Learning Environments. *Journal of Educational Technology*, 45(2), 112-130.

Johnson, R. (2021). Impact of AI on Student Learning Autonomy: Are Students Becoming Dependent on AI Tools? *Educational Review*, 52(3), 199-215.

Aljanabi, A., Mahyob, M., & Alshahrani, M. (2023). The impact of ChatGPT on students' learning experience. *Education and Information Technologies*.

Dwivedi, Y. K., et al. (2023). So what if ChatGPT wrote it? Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 102642.

Pawar, P. P., Salve, K. B., & Patil, R. R. (2023). *Impact of ChatGPT on student's education: A comprehensive analysis of positive and negative effects*. Journal of Advanced Zoology, 44(S8), Article 3504.

Montenegro-Rueda, M., Fernández-Cerero, J., Fernández-Batanero, J. M., & López-Meneses, E. (2023). *Impact of the Implementation of ChatGPT in Education: A Systematic Review*. *Computers*, 12(8), 153.

Méndez-Domínguez, R., Bolaños-Moraga, A., & Vargas-Quesada, B. (2024). ChatGPT in education: Does it improve learning or affect educational quality? *LEIRD 2024 Proceedings*, 1(1), 621.

(2023). *What is the impact of ChatGPT on education? A rapid review of the literature*. *Education*, MDPI.

Impact of ChatGPT on learning motivation: Teachers and students' voices. (2023).

Impact of ChatGPT on education: Challenges and opportunities. (2023).

Impact of ChatGPT on ESL students' academic writing skills: A mixed methods intervention study. (2024). *Smart Learning Environments*, 11(9).

The impact of ChatGPT on learning in higher education – Results of a pilot study.

Herrera, H. (2024). *ChatGPT in the classroom: Boon or bane for physical students' academic performance?* Unibague University.

Use ChatGPT in Teaching and Learning: Opportunity and Challenge. (n.d.). *ASBR*.

ChatGPT: The cognitive effects on learning and memory. (n.d.). *Creative Commons*. Retrieved from

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**